

Interkulturell kommunikation och interkulturella möten

**Med inriktning på barnfamiljer med barn i åldern två till sex
år**

Rosanne Parikka
Satu Saranpää
Gillan Suvisaari
Katrina Uusimäki

Examensarbete

Utbildning till hälsovård och till socionom

Åbo 2017

EXAMENSARBETE

Författare: Rosanne Parikka, Satu Saranpää, Gillan Suvisaari och Katrina Uusimäki
Utbildning och ort: Utbildning till hälsovårdare, Åbo, Utbildning till socionom, Åbo
Handledare: Christine Alm

Titel: Interkulturell kommunikation och interkulturella möten - Med inriktning på barnfamiljer med barn i åldern två till sex år

Datum 8.5.2017 Sidantal 57

Bilagor 1

Abstrakt

Detta examensarbete behandlar interkulturell kommunikation och interkulturella möten inom det sociala området samt vårdarbete. Examensarbetet ingår i projektet *Resursstarka barn - mångkulturell vård och omsorg bland barn och familjer*, som började våren 2017 i Yrkeshögskolan Novia. Syftet med projektet är att skapa en produkt till en hemsida som publiceras hösten 2017. Hemsidan/Produkten kommer att användas av studerande samt professionella inom social- och vårdbranschen. Syftet med examensarbetet är att dela med oss av stödmetoder till de professionella när de kommer i kontakt med klienter med annan kulturell bakgrund. Stödmetoderna gäller speciellt kommunikation och möten. Målgruppen är de professionella inom social- och vårdbranschen som arbetar med familjer med barn i åldern 2 till 6 år. Som vetenskaplig metod har litteraturgenomgång använts, vilket innebär genomgång och användning av relevant material från böcker, vetenskapliga artiklar samt hemsidor.

Frågeställningarna som vi ger svar på är: *"Vad ingår i kommunikationen och vad ska beaktas vid den interkulturella kommunikationen?"* och *"Hur kan man stöda interkulturella möten mellan de mångprofessionella inom social-och vårdbranschen och klienter med annan kulturell bakgrund?"*.

Resultatet för examensarbetet är en produkt i form av tre broschyrer med stöd och tips för professionella som kommer i kontakt med barnfamiljer från en annan kultur. Vi tar upp bland annat alternativa kommunikationsmetoder, användning av tolk som kommunikationsmetod, språkutvecklingen och dess betydelse för kommunikationen, hur de professionella kan förbereda sig inför ett interkulturellt möte, vilka faktorer hos de professionella som kan skapa trygghet hos klienten och vad som bör iakttas inom interkulturell småbarnspedagogik. De tre broschyrerna ingår som bilagor till arbetet.

Språk: svenska

Nyckelord: Interkultur, kommunikation, möten, språkutveckling-och förståelse, tolkning, professionella inom social- och vårdbranschen

OPINNÄYTETYÖ

Tekijä: Rosanne Parikka, Satu Saranpää, Gillan Suvisaari och Katrina Uusimäki
Koulutus ja paikkakunta: Utbildning till hälsovårdare, Turku, Utbildning till socionom,
Turku

Ohjaaja: Christine Alm

Nimike: Monikulttuurinen kommunikaatio ja monikulttuuriset kohtaamiset – suuntaus perheisiin, joissa lapset ovat kahdesta kuuteen ikävuoteen.

Päivämäärä 8.5.2017 Sivumäärä 57

Liitteet 1

Tiivistelmä

Opinnäytetyön tarkoituksena on käsitellä monikulttuurista viestintää ja monikulttuurisia kohtaamisia sosiaalialalla sekä hoitoalalla. Opinnäytetyö on osa projektia, *Resursstarka barn-mångkulturell vård och omsorg bland barn och familjer*, joka alkoi keväällä 2017 Yrkes högskolan Noviassa. Projektiin kuuluu tuotteen valmistaminen kotisivuille mikä julkaistaan syksyllä 2017 ja tulee sosiaali- ja terveystieteiden opiskelijoiden sekä ammattilaisten käyttöön. Opinnäytetyön tarkoituksena on jakaa tukimenetelmiä ammattilaisille tilanteisiin, joissa he kohtaavat monikulttuurisia asiakkaita.

Tukimenetelmät koskevat erityisesti viestintää sekä tapaamista. Kohderyhmämme ovat sosiaalialan sekä hoitoalan ammattilaiset jotka tekevät töitä lapsiperheiden kanssa, joissa lapset ovat 2–6 vuotiaita. Tutkimusmenetelmänä olemme käyttäneet kirjallisuuden läpikäyntiä ja ajankohtaista materiaalia olemme löytäneet kirjoista, tieteellisistä artikkeleista sekä kotisivuilta.

Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat: *"Mitkä seikat kuuluvat viestintään ja mitä siinä kuuluu ottaa huomioon?"* sekä *"Miten voi tukea moniammatillisen työryhmän ja perheiden keskeisiä monikulttuurisia kohtaamisia sosiaali- sekä hoitoalalla?"*.

Opinnäytetyön tuloksena esitetään erilaisia vinkkejä sekä tukikeinoja ammattilaisille, jotka ovat kontaktissa eri kulttuureista tulevien lapsiperheiden kanssa. Opiskelijat ottavat esille vaihtoehtoisia kommunikointitapoja, tulkin käyttöä kommunikoinnissa, puheen kehitystä sekä sen vaikutusta kommunikointiin. Opinnäytetyössä perehdytään, miten ammattilaisten tulee valmistautua, mitkä tekijät lisäävät luottamusta ja mitä ottaa huomioon ohjaustilanteissa eri kulttuureista tulevien asiakkaiden sekä perheiden kanssa sekä mihin tulee kiinnittää huomiota työskennellessä monikulttuurisissa päivähoitoryhmissä. Opinnäytetyön pohjalta kehitettävä tuote sisältää kolme esitettä ja löytyy opinnäytetyön liitteestä.

Kieli: Ruotsi

Avainsanat: Monikulttuurisuus, kommunikaatio, tapaaminen, kielikehitys ja ymmärrys, tulkkaminen, ammattilaiset sosiaali- ja hoitoalalla

BACHELOR'S THESIS

Author: Rosanne Parikka, Satu Saranpää, Gillan Suvisaari och Katrina Uusimäki
Degree Programme: Degree Programme in Nursing, SA in Health Care, Åbo, Degree Programme in Social Services, Åbo
Supervisor: Christine Alm

Title: Intercultural communication and intercultural meetings- orientation to Families with children in the ages two to six-year-old

Date 8.5.2017 Number of pages 57 Appendices 1

Abstract

This Bachelor's Thesis concerns intercultural communication and intercultural meetings in Social care and Healthcare. The bachelor's thesis is included in a project called *Resursstarka barn- mångkulturell vård och omsorg bland barn och familjer* and which begun in the beginning of year 2017. The aim of the project is to create a product, which will be released on the project's website during the fall of 2017 and which will be used by students and professionals in Social care and Nursing.

The aim of the Bachelor's Thesis is to share support methods to professionals working with intercultural clients. The support methods concern especially communication and meetings. The target group are professionals working in the Social care and Nursing. The research method used in this thesis is literature review. Relevant material in books, scientific articles and websites have been found.

This Bachelor's thesis issues are "*What does communication include and what should be considered in intercultural communication?*" and "*How can intercultural meetings and between families and the multi-professionals in social- and nursing be supported?*"

The result of this Bachelor's Thesis is to give support and tips for the professionals who get in contact with families from a different culture. Students focus into AAC as a communication method, the use of interpreting in communication, language development and its importance in communication and how professionals can prepare for an intercultural meeting, what factors must take into notice when increasing trust to client and what should be observed in an intercultural daycare group. The final product is three pamphlets, which the reader can find in the end of the thesis.

Language: Swedish Key words: Intercultural, communication, meeting, language development- and understanding, interpretation, the Professionals' in social- and healthcare

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställning.....	2
1.2	Centrala begrepp.....	2
2	Litteraturgenomgång.....	4
3	Datainsamling.....	7
4	Lagstiftning.....	8
5	Klienter som kommer från en annan kultur.....	9
5.1	Asylsökande i Finland.....	10
5.2	Kontakt med andra kulturer.....	10
5.3	Bemötande av klienter från en annan kultur.....	12
6	Barnets språkliga utveckling.....	13
6.1	Typisk språkutveckling.....	13
6.2	Språkförståelse.....	14
7	Språkutveckling och språkförståelse hos flerspråkiga barn.....	16
8	Kommunikation.....	18
8.1	Kommunikationens innehåll.....	19
8.2	Interkulturell kommunikation.....	22
8.3	Alternativa kommunikationsmetoder.....	23
9	Användning av tolk.....	25
9.1	Tolkens funktion.....	25
9.2	Faktorer som påverkar tolkningen.....	26
10	Kulturella möten.....	29
10.1	Kulturella möten inom vården.....	29
10.2	Kulturella möten inom småbarnspedagogiken.....	34
11	Småbarnspedagogik med mångfald i barngruppen.....	36
11.1	Den professionellas uppgift i språkutvecklingen och språkförståelsen av ett annat språk.....	36
11.2	Professionellas kommunikation till föräldrar med invandrarbakgrund.....	39
12	Arbetsprocess.....	40
13	Resultat.....	43
13.1	Språkutveckling och olika kommunikationsmetoder vid interkulturella möten.....	44
13.2	Faktorer som påverkar och bör beaktas vid interkulturella möten.....	49
14	Broschyr.....	53
15	Etik och tillförlitlighet.....	53
16	Avslutande diskussion.....	54
	Källförteckning.....	57

Finlands författningssamling 60

Bilageförteckning

Bilaga 1 Broschyr

“I might say yes I understood what you were saying in English yet I didn’t... I will hear here and there and not everything. My wish is to understand everything I am told about my child”

(Jones, et.al. 2016, 9).

1 Inledning

En flyktingkris pågår i världen, den största sedan andra världskriget. Människor flyr från sina hemländer på grund av krig, förföljelse och otrygghet. (Inrikesministeriet 2017). Även om de flesta flyktingarna har stannat kvar i närheten av sitt hemland, anlände det över 30 000 asylsökande flyktingar till Finland år 2015. Mängden av asylsökande har ökat rekordartat i jämförelse med antalet asylsökande i början av 2000-talet. Då var antalet asylsökande mellan 1 500 och 6 000 personer. (Migrationsverket 2015). Då antalet barn och familjer med invandrarbakgrund i Finland ökar, innebär det att de professionella inom social- och vårdbranschen kommer i kontakt med olika kulturer, etnicitet och språk. En stor utmaning är då den gemensamma kommunikationen.

Kommunikation består, förutom av orden i sig, även av andra element som ansiktsuttryck och gester. Detta kräver att den professionella är uppmärksam och har de rätta verktygen för att kunna göra sig förstådd, eftersom bristande språkförståelse lätt kan leda till missförstånd. Alla kulturer har olika sätt att uttrycka sig på och skillnaderna kan vara betydande, även om man bor i samma land. Att vara medveten om andra länders och kulturers interaktionssätt kan underlätta kommunikation och då kan missförstånd undvikas. Det är mycket viktigt att vara medveten om sin egen kultur för att förstå hur den påverkar ens egna tankar och agerande. (Halme & Vataja 2011, 53,55). Inom vård- och socialbranschen behövs tillit och förtroende då instruktioner ges, eftersom det främjar en fungerande relation mellan den professionella och barnfamiljen. Diskussion är en betydande del av kommunikationen och informationsdelningen. Tydlighet är en exceptionellt viktig faktor för att trygga en god förståelse i ett interkulturellt möte. (Ekström & Söderbäck 2014, 33).

Detta arbete fokuserar på interkulturell kommunikation mellan professionella och barnfamiljer med barn från två till sex år. Skribenterna analyserar begreppet kommunikation och vad kommunikationen består av, samt den interkulturella kommunikationen. Det centrala innehållet i arbetet beskriver språkets utveckling och alternativa kommunikationsmetoder. Skribenterna fokuserar på en beskrivning av interkulturella möten mellan klienter och professionella.

Kapitel 4.3 beskriver tolkning som kommunikationsmetod. Tolkning är en viktig kommunikationsmetod i samband med interkulturella möten. I fall att klienten och den professionella inte har ett gemensamt språk och inte har en tillgänglig tolk kan det leda till att mötet mellan dem får negativa följder. (Fossum 2007, 311).

Skribenterna i detta examensarbete är två hälsovårdsstuderande (examen i vård) och två socionomstuderande (examen inom det sociala området, med barnträdgårdsläraryrke behörighet inkluderat). Skribenterna behandlar hur kommunikationen kan ske, med tanke på den professionella inom barnrådgivningen, vården och småbarnspedagogiken. Detta görs med hänsyn till föräldrarna, men också mellan den professionella och barnet. Arbetet begränsas till barnfamiljer med barn i åldern två till sex år, eftersom skribenterna önskar få inblick i hur kommunikationen framskrider då barnen är verbalt delaktiga. Examensarbetet ingår i projektet "*Resursstarka barn - mångkulturell vård och omsorg bland barn och familjer*" vars syfte är att göra en hemsida för professionella och studerande som kommer i kontakt med klienter med olika kulturella bakgrunder. Skribenterna har utvecklat en produkt vars slutliga form är tre broschyrer, i vilka det tas upp tips för professionella inom social- och vårdbranschen. Tipsen berör interkulturell kommunikation och interkulturella möten. Skribenterna har valt tipsen till broschyrerna eftersom innehållet sammanfattar vad den professionella konkret kan göra ute på fältet. Broschyerna finns bifogade i examensarbetet (se bilaga 1).

1.1 Syfte och frågeställning

I detta arbete redogör skribenterna vad som ingår i kommunikationen i interkulturella möten mellan barnfamiljer och mångprofessionella. Syftet med vårt examensarbete är att dela med oss av stöd metoder till de professionella som stöd för när de kommer i kontakt med klienter med annan kulturell bakgrund och resultatet kommer att publiceras på hemsidan "Resursstarka barn". De centrala frågeställningarna i arbetet är:

Vad ingår i kommunikationen och vad ska beaktas i den interkulturella kommunikationen?

Hur kan man stöda interkulturella möten mellan de mångprofessionella inom social- och vårdbranschen och klienter med annan kultur?

1.2 Centrala begrepp

I detta kapitel beskrivs och definieras centrala begrepp som används i examensarbete. De här begreppen är centrala eftersom de används i den litteratur som skribenterna har som källor för detta arbete. Begreppens innebörd definieras för att ha en gemensam förståelse för begreppens betydelse och då ordens innebörd även kan tolkas olika.

Interkulturell och mångkulturell är begrepp som ligger varandra nära. Skillnaderna i dessa begrepp refererar Lunneblad (2009) till Bergstedt och Lorenz samt Bredänge, som anser att **mångkulturell** är en kvantitativ beskrivning och **interkulturalitet** handlar om en handling, en interaktion eller en beskrivning av en interkulturell handling. (Lunneblad 2009, 27). **Inter** och **kultur** definieras av ordens betydelse, där inter syftar på växelverkan eller på mellanmänsklig samverkan. Kultur syftar på att något är kulturellt, det vill säga ett meningssystem som avser ge ordning och inriktning i ens liv. Tillsammans bildar de ordet interkulturell. Interkulturalitet kan vidare ge förståelse för kvalitet om utbildning och kommunikation, där en människas möjligheter att klara sig är mycket större när hen genom växelverkan med andra får kunskap om och blir sammanförd med olika synsätt samtidigt som hen är öppen för olika kulturella uttryck. (Lahdenperä 2004, 18, 21).

Interkulturell kommunikation innebär, enligt Gudykunst och Kim, en kommunikation som äger rum mellan personer med annan kulturell bakgrund (enligt Stier 2004, 38; Stier & Sandström Kjellin 2009, 35). Interkulturell kommunikation betyder en samverkan där man mottar och uttrycker, bland annat upplevelser, tankar, känslor och handlingar. (Nilsson & Waldemarson 1994, 9).

Interaktion (samverkan, samspel) innebär ett förlopp där olika grupper eller personer påverkar varandra genom ett ömsesidigt handlande. Detta sker bland annat genom språk, gester och symboler. (Nationalencyklopedin 2017).

Med **asylsökande** anses personer som sökt internationellt skydd och uppehållsrätt i en främmande stat och vars fordran för flyktingstatus ännu inte fastställts (Migrationsverket 2017). Varje land ansvarar för fastställandet av om en asylsökande är en flykting eller inte, genom de internationellt erkända skyldigheterna. Detta är härlett från UNHCR:s avtal angående flyktingars rättsliga ställning och relevanta regionala verktyg från år 1951, och är ofta kopplat till den nationella lagstiftningen. En asylsökande får flyktingstatus om hen beviljas asyl. (Agency, U. -T. 2014).

Flykting är, enligt migrationsverkets ordlista, en utlänning som känner befogad fruktan för förföljelse på grund av sin religion, sitt ursprung, nationalitet eller tillhörighet till en viss samhällsgrupp, eller på grund av sin politiska uppfattning (Migrationsverket 2017). Flyktingstatus beviljas om en person fått asyl i någon stat eller om personen anses vara flykting enligt Agency, U.-T. (2014). UNHCR "The UN Refugee Agency" är en global flyktingorganisation med syfte att rädda liv, skydda rättigheter och bygga en bättre framtid för flyktingar, tvångsflyttade samhällen och statslösa personer. (Agency, U. -T. 2014).

I examensarbetet används uttrycket ”det nya språket”. Med det avser skribenterna det nya språket som barnen lär sig i och med inflyttning till ett nytt land, med nytt språk och ny kultur. Uttrycket ”det nya hemlandet” som också används avser skribenterna det nya hemlandet som invandrare flyttar till från deras gamla hemland, där de bosätter sig antingen temporärt eller permanent. Begreppen dagvård och daghem används i examensarbetet med hänsyn till böckernas användning av begreppen. Till egna reflektioner och egen tillämpning av arbetet används småbarnspedagogik vilket är en mer aktuell benämning. Med tanke på målgruppen i examensarbetet nämns, förutom asylsökande och flyktingar, även invandrare. En invandrare är en person som flyttar till ett nytt land. I examensarbetet används även begreppet ”de professionella” och med detta hänvisar skribenterna till de professionella inom social- och vårdbranschen.

2 Litteraturgenomgång

Skribenterna har gjort en litteratursökning genom att använda litteraturgenomgång som metod och kritiskt bedömt informationen och dess trovärdighet när det söktes efter vetenskapliga artiklar på internet och i böcker inom temat ”Interkulturell kommunikation” och ”Interkulturella möten”.

En litteraturgenomgång görs genom att man söker källor med vilka man presenterar sin problemformulering, samt söker befintliga modeller och begrepp för sin utredning (Mälardalens högskola 2014). Att söka efter relevant material kan kräva mycket tid, både med hänsyn till att litteraturen som behövs kanske inte är tillgänglig och när det insamlats material behöver den också gås grundligt igenom. För att avgöra vilken litteratur som är relevant behövs kunskap om ämnet som ska behandlas. På detta sätt får skribenterna förståelse för det innehåll i litteraturen man ska lägga tonvikt på. I och med detta kan så kallade sökord plockas ut ur litteraturen, och med hjälp av sökorden kan litteratur som mera direkt har att göra med problemområdet sökas fram. De sökord skribenterna har använt sig av presenteras senare i texten. Genom litteraturgenomgången och problemformuleringen kommer skribenterna fram till vad exakt det är som ska forskas om. (Patel & Davidson 2003, 42-43, 49).

Det finns mycket information om ämnet ”kommunikation” och också en del om ”bemötande av olika kulturer”, men skribenterna har haft svårigheter att hitta nytt (från 2012 eller nyare) väsentligt material. En orsak till detta kan vara att flyktingkrisen blivit aktuell först under den senaste tiden. Detta har lett till att det inte finns tillgång till så många vetenskapliga

artiklar som skribenterna önskat. Alltid när ett arbete skrivs hittar man inte bra och mångsidiga källor, men detta betyder inte nödvändigtvis en förlust (Björklund & Paulsson 2012, 51). Vi har använt oss av sekundärkällor, de gånger vi inte fått tag på originalkällan.

De professionella kan ta stöd av examensarbetet, eftersom vi har sammanfattat flera olika källor från böcker, hemsidor och vetenskapliga artiklar till ett koncist arbete. Detta underlättar informationssökningsprocessen för den professionella, som kan få stöd av vårt arbete istället för att söka upp information från flera olika källor. Det kan vara intressant för läsaren att få ta del av de tankarna skribenterna har haft under arbetets gång (Björklund & Paulsson 2012, 51).

Litteraturen som skribenterna önskar lyfta fram är bland annat Fossums bok, *Kommunikation-samtal och bemötande i vården* (2007). Skribenterna har valt relevant information ur Fossums bok, som ger läsaren en helhetsbild gällande användningen av en tolk och detta framkommer även i resultatet.

I arbetet har boken ”Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik” (2009) av Trygg och Andersson har bidragit med värdefull information om ämnet alternativa kommunikationsmetoder och språkutveckling.

Avsnittet ”Maahanmuuttajalapsi päivähoidossa” i boken ”Tullaan tutuiksi – Aineistoa” lasten kansainvälisyyskasvatukseen (Frondelius 2004), har varit relevant inom ämnet kulturella möten inom småbarnspedagogiken och kommunikationen till föräldrar med invandrabakgrund. Detta syns i resultatet samt broschyren.

Boken ”Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus” av Halme och Vataja (2011) lyfts fram på grund av stödet källan har gett till teoriskrivningen. Halme och Vataja (2011) nämner intressanta synpunkter på den professionellas arbete med barn med invandrabakgrund och till broschyren har punkter valts från denna bok på grund av den relevansen.

Boken ”Skolans språk och barnets – att undervisa barn från språkliga minoriteter” av Ladberg (2000) har använts i och med dess relevans i teoridelen och till resultatet. Boken har använts till broschyren.

”Grunderna för planen för småbarnspedagogik” (Utbildningsministeriet 2016), Helsingin kaupunki (2012) och ”Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja

esiopetuksessa” lyfts fram på grund av deras relevans för teoridelen av arbetet. Även dessa källor har använts som stöd till resultat och broschyr.

Publikationen ”Monikulttuurisuus Suomen terveydenhuollossa” (ETENE-julkaisuja 11, 2004) var användbar för kapitlen ”Inom vården” samt ”Interkulturella möten” och gav intressanta synpunkter för de professionellas respektfulla möten med klienter med annan kultur oberoende kulturbakgrund. Publikationen beskrev också hur tillräcklig kunskap inom det egna yrkesområdet, samt hur goda interaktionsfärdigheter kan skapa en bättre grund för interkulturella möten. Detta innehåll har relevans både för broschyren och resultatet och används därför som en källa.

Artikeln med titeln ”Nurses' perceptions of working with immigrant patients and interpreters in Finland” hittades på Ebsco, med sökorden *interpreter, nursing*. Sökningen gav 28 träffar varav en artikel användes. Artikelns innehåll var relevant för kapitlet ”Användning av tolk”.

Artikeln med titeln “Cross-cultural care encounters in pediatric care: minority parents' experiences” hittades på Google Scholar, med sökorden *Cross-cultural, pediatric, care, Nordic*. Sökningen gav 5180 träffar varav en artikel användes eftersom innehållet var relevant för ”Interkulturella möten” samt för Broschyren.

Artikeln med titeln “Child-centric or family focused? A study of child welfare workers' perceptions of ethnic minority children in England and Norway” hittades på Ebsco, med sökorden *social worker* och *transcultural*. Sökningen gav två träffar varav en artikel användes på grund av relevant innehåll till kapitlet ”Användning av tolk” samt till Broschyren.

Artikeln med titeln ”Transcultural nursing: its importance in nursing practice” hittades på Ebsco med sökorden *transcultural nursing, practice*. Den här artikeln är från år 2008 och användes trots att den är äldre än fem år eftersom innehållet var lämplig för flera delar av examensarbetet, exempelvis inom ”Interkulturell kommunikation”, ”Interkulturella möten” och ”Alternativ och kompletterande kommunikation” samt till Broschyren. Sökningen gav två träffar varav en artikel användes.

Artikeln med titeln ”Hälsovägledning med somaliska föräldrar inom svensk barnhälsovård” hittades på Google Scholar med sökorden *intercultural communication, health counseling, somali, bvc* och *sweden*. Denna artikel är den enda som är skriven på svenska men hittades på grund av att artikelns abstrakt är på engelska. Artikeln har relevant information som har använts i ”Inledningen” samt kapitlet ”Användning av tolk”. I denna artikel bekräftades hur

viktigt det är att tolken närvarar i interkulturella möten endast för att översätta. Sökningen gav 425 träffar var av en artikel användes.

Artikeln med titeln ”Somali asylum seekers’ perceptions of privacy in healthcare” hittades på Ebsco, med sökorden *privacy* och *healthcare*. Sökningen gav 215 träffar var av en artikel användes eftersom artikelns resultat användes i kapitlet om ”Interkulturella möten” samt den tog viktiga aspekter om tolkens funktion.

Artikeln med titeln “Challenges in the provision of healthcare services for migrants: a systematic review through providers’ lens” hittades på Abi/Inform med sökorden *intercultural communication*, *immigrant* och *healthcare*. Artikeln är relevant för både kommunikationsdelen, ”Interkulturella möten” samt till Broschyren och gav 25 träffar var av en artikel användes.

Artikeln med titeln “Communication through in-person interpreters: a qualitative study of home care providers’ and social workers’ views” hittades på Ebsco, med sökorden *interpreter* och *nursing*. Artikeln gav 75 träffar var av en artikel användes och var relevant för kapitlet ”Användning av tolk” samt den bekräftade tolkens funktion och användes i Broschyren.

Artikeln med titeln “Overcoming language barriers in healthcare: A protocol for investigating safe and effective communication when patients or clinicians use a second language” hittades på Abi/Inform med sökorden *intercultural communication*, *immigrant* och *healthcare*.

Artikeln gav 25 träffar var av en artikel valdes eftersom den var användbar i kapitlet om ”Interkulturell möte” och kapitlet ”Kommunikation” samt den gav relevant fakta till Broschyren.

3 Datainsamling

Skribenterna har använt sig av böcker, vetenskapliga artiklar och tidskrifter samt hemsidor som källor. De vetenskapliga artiklarna har sökts i databaser som Ebsco, Google Scholar och Abi/Inform. Sökord som använts är bland annat: *intercultural communication*, *nursing* och *interpreter*. Dessa sökord har skribenterna valt för att på bästa sätt avgränsa resultaten. Sökkriterierna för artiklarna har varit att de är vetenskapligt granskade (peer reviewed) och tillgängliga i full text format. Artiklarna i arbetet är vetenskapliga och är i huvudsak

publicerade mellan 2012 och 2017. På grund av de dåliga resultaten i utökad sökning, är dock en av artiklarna äldre.

Den forskning och de artiklar som använts är skrivna på engelska, förutom en artikel på svenska, eftersom det har visat sig att en stor del av den vetenskapliga litteraturen enbart finns på engelska. Böcker har sökts från Novias bibliotek i Åbo, Åbo stadsbibliotek och Raseborgs bibliotek där litteraturen har varit på både svenska, finska och engelska. Skribenterna hade som mål att inte använda litteratur äldre än fem år. De källor som användes och som är äldre än fem år, användes om informationen kan anses vara relevant ännu idag. Böckerna har skribenterna granskat och läst igenom med noggrannhet så att innehållet svarar på arbetets syfte. Den litteratur som har varit användbar har varit relaterad till kommunikation, vård och småbarnspedagogik för barn samt barnfamiljer.

Skribenterna har kritiskt granskat de valda artiklarna och funnit att de är lämpliga för syftet och att de svarar på frågeställningarna. För att öka tillförlitligheten, har skribenterna försökt finna artiklar som är både för och emot arbetets syfte. Det mest relevanta för arbetets syfte beskrivs i resultatdelen med jämförelse av olika källor. När avgränsningen av olika sökordskombinationerna gjordes, gav den olika antal med resultat, allt från 0 till 16 800. Mellan 200 och 300 sökningar gjordes och skribenterna tillbringade flera dagar med att hitta relevanta artiklar. Sökningen av artiklar gjordes genom hela arbetsprocessen.

4 Lagstiftning

När invandrare anländer till Finland förbinder de sig att följa den finska lagstiftningen. De lagar skribenterna väljer att ta upp i examensarbetet är "Lag om främjande av integration" (2010/1386), "Förordning om barndagvård" (1973/239) och "Lag om patientens ställning och rättigheter" (1992/785), eftersom dessa är relevanta för vårt ämne. De har direkt att göra med kommunikation med barn och föräldrar.

För de invandrare som anländer till Finland och som redan har blivit beviljade uppehållstillstånd enligt kriterierna i "Utlänningslag" (2004/301), tillämpas Lag om främjande av integration (2010/1386) (§ 2). Med hänsyn till barnets ålder och utvecklingsnivå ska barnets åsikt och önskemål klargöras, när man genomför olika åtgärder och tjänster. Utredningen ska ske på ett språk som barnet förstår. Men i situationer där barnets hälsa eller utveckling riskerar att påverkas negativt, eller om det anses uppenbart

onödigt, behövs inte barnets åsikt utredas. Om barnfamiljen inte behärskar någotdera av de inhemska språken, ska myndigheten ordna tolkning eller översättning av ärendet. (§ 4).

I enlighet med Lag om främjande av integration (2010/1386) definieras integration av den interaktiva utvecklingen som immigranten genomgår där upprätthållandet av immigrantens eget språk och egen kultur stöds. (§ 3).

Enligt Lag om främjande av integration (2010/1386) ska en integrationsplan göras upp tillsammans med kommunen och den minderåriga invandraren samt dess vårdnadshavare eller företrädare, om det anses finnas behov för det. Även i detta fall bör man ta reda på invandrarens åsikter och önskemål. (§15).

Enligt Förordning om barndagvård (1973/239) ska målsättningen för fostran inom barndagvården vara att stöda det egna språket och den egna kulturen både med hänsyn till det finska och det svenska språket samt de olika språkliga och kulturella minoriteter som finns på daghemmet (§1a.).

Enligt Lag om främjande av integration (2010/1386) ska de professionella anlita en tolk ifall en invandrare inte kan tala de officiella språken, svenska eller finska, som ska användas hos den professionella (§5). Enligt Lag om främjande av integration (2010/1386) står kommunen för kostnaderna då det gäller anlitaandet av en tolk ifall lagen tillämpas för en person som får internationellt skydd, har beviljats uppehållstillstånd, har tagits till Finland på grund av humanitära orsaker eller internationella förpliktelser eller en person som beviljats fortsatt uppehållstillstånd (§48).

Även om ett av de största problemen har konstaterats vara bristen på ett gemensamt språk, är ord och språk ändå bara en del av interaktionen. Enligt Lag om patientens ställning och rättigheter (1992/785) bör klientens första inlärd språk, den kultur hen representerar samt personliga behov om möjligt beaktas både i vårdsituationer och vid bemötandet. (§3).

5 Klienter som kommer från en annan kultur

Krig, konflikter, oroligheter eller en vilja att flytta till ett annat land - det finns flera orsaker till varför man väljer att lämna sitt hemland för att flytta till ett nytt. Allt fler invandrare har flyttat till Finland. I själva verket pågår den största flyktingkrisen i världen sedan andra världskriget, vilket samtidigt påverkar flyktingsituationen i Finland. När barnfamiljen med olik kulturell bakgrund bosätter sig i Finland, antingen temporärt eller permanent, påbörjas

integrationsprocessen. (Inrikesministeriet 2017). Att vårda klienter från en annan kultur kräver kompetens i interkulturell kommunikation samt kulturell självkänedom för att kunna samarbeta (Abdelhamid, Juntunen & Koskinen 2010, 75).

5.1 Asylsökande i Finland

Antalet asylsökande ökar snabbt eftersom tiotals miljoner människor har varit tvungna att fly från sina hemländer på grund av krig, konflikter och förföljelse. År 2014 sökte 3 651 personer asyl i Finland och år 2015 hade antalet stigit till 32 476. (Migrationsverket 2016). Orsaken till varför de asylsökande valde att komma till Finland påverkas ofta av olika faktorer, som deras vetskap om landet eller resrutten (Inrikesministeriet, 2017). Av dessa asylsökande, år 2015, fick över 1 850 ett positivt beslut grundat på internationellt skydd, eller på grund av övriga uppehållstillstånd som godkändes vid asylprocessen. (Migrationsverket 2015). År 2015 och 2016 kom 18 829 barn i åldern 0–13 till Finland för att ansöka om uppehållstillstånd, internationellt skydd eller medborgarskap. Av dessa barn fick över 13 000 ett positivt beslut. (Migrationsverket 2015–2016).

5.2 Kontakt med andra kulturer

Mångkulturalism är ytterst framträdande i dagens samhälle. Det kan beskrivas som interkulturalitet vilket innebär att det sker en aktiv samverkan mellan lärandet om kulturer, blandning av kulturer samt sammanslagning av kulturer. (Paavola & Talib 2010, 26–27). Ju mer vårt mångkulturella samhälle växer, desto viktigare är det att förstå fenomen till följd av bemötandet mellan kulturer (Liebkind 1994, 9). Bemötandet olika kulturer emellan kan förstås som att det sker förändringar i flyktingens åsikter, värderingar och vanor. Dessa kan påverka flyktingens livsstil och tankar då hen påverkas av den nya omgivningen och samhället hen bosätter sig i. Människor som flyttar från en kultur till en annan, kan förlora mer eller mindre av sin egen kulturella identitet. Det som i hemlandet har varit naturligt och självklart kan i det nya landet intressera bara vissa personer. Det som är viktigt i en kultur, är nödvändigtvis inte viktigt i en annan kultur. Därför kräver interaktionen, då olika kulturer möts, tålamod och tankearbete samt respekt. (Hanssen 2007, 13, 20).

Förutom mångkulturalitet och interkulturalitet diskuteras ännu andra begrepp som flerkulturalitet, multikulturalitet, flerspråkighet, internationalisering och globalisering. Dessa begrepp brukar användas parallellt och de överlappar varandra utan att man tänker på vad som skiljer dessa begrepp åt. Lunneblad (2009) refererar Lahdenperä, som anser att det

gemensamma för alla dessa begrepp är att de har samband med kvalitativa perspektiv i ett samhälle med kulturell och etnisk mångfald. (Lunneblad 2009, 23).

När man tänker på kultur bör identitet också tas i beaktande, eftersom de är beroende av varandra. Identiteten är en del av människan, den hänvisar till ett mänskligt ego, en känsla av vem man är och till vilket sammanhang man tillhör. Därmed kan kulturell identitet ge skydd för hur människor kan uttrycka och definiera sig, samt ge en tillhörighet med en grupp som är baserad på frivillighet och medvetenhet. (Khabibulina 2014, 248–249). Kulturen visar sig genom inlärd tanke-, känslö- och beteendemönster och som kan formas till bland annat stereotyper, fördomar och främlingsrädsla och Stier anser (enligt Stier och Sandström Kjellin 2009, 29) att det är kulturen som influerar en människas självuppfattning och identitet. I och med detta kan man se att kulturen tar sig uttryck i de mest existentiella och psykologiska domäner i en människas liv. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 29). Vanligtvis kan människors kulturella identitet förändras när livsmiljön förändras i och med att miljön påverkar identitetsskapandet. Miljön ligger inte enbart utanför människor utan den kan ses som en del av människans tänkande, begrepp samt världsbild. Miljön fungerar som en yta mot vilken individen kan reflektera över sin egen identitetsutveckling. Att flyktingar lämnar sitt eget sociala stödnätverk i hemlandet och flyttar till ett nytt land där de upplever främmande språk och kultur kan vara orsaken till att det sker förändringar i deras identitet. (Muhammed 2011, 75).

En individ som är interkulturellt kompetent är en person som klarar av att undvika stora missuppfattningar och motsättningar i ett möte med andra individer med annan kulturell bakgrund. (Stier 2004, 139). Halme och Vataja (2011, 101) refererar Hallinoja, som anser att begreppet interkulturell kompetens, omfattar tre delområden: medvetenhet av olika kulturer, situationsenlig kunskap om olika kulturer och ens förmåga att kunna tolka samhällets språkbruk (Halme & Vataja 2011, 101). När den professionella sedan kommer i kontakt med andra kulturer, behöver denne dessa tre delar för att kunna utveckla sin förståelse av interkulturell kompetens där andra individer och deras bakgrund, synsätt och traditioner påverkar utvecklandet av förståelsen hos den professionella. Men det är felaktigt att anta, att även om två olika parter samtalar på samma språk och har en gemensam kulturform, delar man inte nödvändigtvis samma värderingar, troslära, attityder och handlingssätt, även om förståelsen av de tre delfaktorerna hjälper människor att leva i samexistens. (Halme & Vataja 2011, 101).

Stier (2004, 139) refererar till Gudykunst och Kim samt Stier vilka anser att öppenhet, nyfikenhet och en förståelse för den egna kulturen likaväl som för de andras, behövs i ett effektivt interkulturellt samspel. Genom dessa beståndsdelar ökar möjligheten för att vi kan klara av de utmaningar som finns, i och med kulturmötet, där öppenhet och nyfikenhet handlar om attityder och där förståelsen huvudsakligen har att göra med den interkulturella kompetensen. (Stier 2004, 139). Vem vi är och hur vi reagerar i vissa situationer påverkas av flera olika faktorer, som vår religion, vårt kön och vår världsbild. Därför betonas vikten av interkulturell kompetens av den orsaken att den professionella klarar av, bland annat, vissa förhållningssätt som att man respekterar andra kulturer och de människor som har en annan kulturell bakgrund än en själv samt att man strävar efter en förståelse av en annan individs synsätt, att man är öppen för en ny inlärning och att man accepterar mångfald. (Halme & Vataja 2011, 101).

5.3 Bemötande av klienter från en annan kultur

När professionella möter klienter från andra kulturer finner de kulturella faktorer som kan ses av en utomstående så som kön, ålder, hudfärg och kläder och tar oftast bara hänsyn till dessa. Att ta hänsyn till de inre- och undermedvetna kulturella faktorerna blir en utmaning eftersom klienterna sällan fäster uppmärksamhet till det själva heller. När professionella förstår att klientens beteende är grundat på värderingar, förväntningar och föreställningar, blir beteendet mer förståeligt. Om en manlig klient inte skakar hand eller inte ser i ögonen på en kvinnlig vårdare, är det inte frågan om att vara oartig utan en handling av respekt. (Abdelhamid, et.al. 2010, 75). Enligt Maier-Lorentz (2008) är det viktigt att professionella också förstår de egna kulturella värderingar, attityder, övertygelser och praxis som de har fått från sina familjer, innan de lär sig om andras kulturer. Detta hjälper till att få insikt i personliga fördomar som kan existera. För att undvika stereotypning och diskriminering bör dessa fördomar erkännas för att personen ska kunna lära sig om och acceptera olika kulturer. (Maier-Lorentz 2008, 38). Suphanchaimat, Kantamaturapoj, Putthasri och Prakongsai (2015) hävdar att det som kan hindra bemötandet mellan klienter med olik kulturell bakgrund och professionella är brist på kunskap om språk och kultur, samt dessa klienters bristande förståelse om det nya hemlandets hälsovårdssystem. Sådana svårigheter kompliceras av den effektiva kommunikationen mellan professionella och klienter. (Suphanchaimat, et.al. 2015, 7).

Individuell inställning och modet att ställa frågor är viktigt för alla klientgrupper och vårdpersonalen har ansvar för att möta varje enskild patient och överväga vilka åtgärder och

vilken attityd är bäst (Viialainen 1995, 18–19). Flyktingfamiljer som kommer till Finland upplever en stor förändring som ofta påverkar den inre dynamiken i familjen och deras roller i livet. Risken är också att familjen blir utanför samhället, och därmed isoleras, om föräldrarna har låg utbildning och vaga språkkunskaper. För vårdpersonal eller familjeservice är det nödvändigt att bekanta sig med sina klienters kultur tillräckligt för att göra det möjligt för dem att tillhandahålla lämpligt stöd och hjälp. Med tanke på flyktingfamiljer är det viktigt att diskutera om förändringar i familjelivet vilka kan bero på förändringar som sker när de flyttar till ett nytt land. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas työntekijöille 2004, 249). Även om människor från olika kulturer agerar på olika sätt och har olika vanor och kulturer, är ömsesidig respekt mycket viktigt. Med denna respekt kan människor lära och dra nytta av kulturer. Därmed blir det också lättare att leva tillsammans i ett mångkulturellt samhälle vilket hellre kan ses som en rikedom än en utmaning. Det är varje människans rättighet att religion, kultur och personlighet respekteras och blir uppskattat. (Maïche 2013, 14).

6 Barnets språkliga utveckling

Språkets viktigaste uppgifter är kommunikation och tänkande-lärande. Önskan om att kunna kommunicera med sina närstående är den grundläggande orsaken till barnets språkutveckling, och det är genom kommunikation som språket utvecklas. Samtidigt utvecklas språket genom kommunikation. På dessa vis samverkar kommunikation och språket. (Ladberg 2000, 102). Kommunikation är då en person överför eller mottar ett budskap av en annan person. Kommunikation kan vara både medvetet och omedvetet och handlar alltid om ett samspel då det alltid finns en mottagare som tolkar budskapet. Språkförståelsen ändras också i takt med språkutvecklingen. (Andersson & Trygg 2009, 16, 21).

6.1 Typisk språkutveckling

Språkutvecklingen hos ett barn hänger ihop med den övriga utvecklingen som motorisk, kognitiv och social utveckling. Den typiska språkutvecklingen sker i en särskild ordning och i särskilda stadier. Ett barns språkutveckling har stor påverkan från hur språk används redan då barnet är i spädbarnsålder. Speciellt grundläggande kommunikativa förmågor som att ta kommunikativt initiativ, turtagning och interaktionsförmåga utvecklas redan i tidig ålder och påverkar sedan den senare utvecklingen av kommunikation och språk. Barn börjar säga sina

första ord i ca ett års ålder och fortsätter sedan utvecklas, och utvecklas i snabb takt upp till tre års ålder. (Andersson & Trygg 2009, 19).

I två års ålder börjar barn lägga ihop ord till meningar och ganska snabbt efter det fortsätter de med tre-ords meningar. I två-årsåldern är barnet nyfiket och frågar, hör uppmärksamt och härmar och genom språket utforskar barnet världen. (Ellneby 2003, 24). Regelbundna ordböjningsmönster, viktiga satslement och de viktigaste satsmönstren börjar skapas i tre års ålder. Vid tre års ålder talar barnet redan i fyra-ords meningar eller längre och den syntaktiska förmågan, dvs. kunskapen att bygga meningar, utvecklas fortfarande mycket. Han, hon, den och det utvecklas före vi, ni och du och barn använder ofta först sitt eget namn i meningar förrän de börjar använda jag. Sedan börjar barnet också använda sig av prepositioner och formulera frågor. I tre års ålder börjar barnet även lära sig att böja ord, tidigare kan de ha använt sig av rätt böjning men utan att de själva varit medvetna om det. Därefter utvecklas också förmågan att jämföra saker med varandra, till exempel att en sak är mindre än en annan och sedan om saker som händer eller har hänt. (Andersson & Trygg 2009, 19–21).

I tre- till fyraårsålder lär sig barnet att börja bilda frågesatser och prepositioner börjar användas på rätt sätt och språket börjar vara tämligen färdigt. Eftersom barnets ordförråd ökar snabbt kan det uppstå stamning trots att barnet inte stammat tidigare. (Ellneby 2003, 24). I fyra års ålder är grammatiken redan ganska korrekt. Berättandet av händelser och händelseförlopp, dvs. utvecklandet av textnivån sker också i ca fyra års ålder. Uttalet utvecklas från att ord inte uttalats korrekt till att nu göra det. (Andersson & Trygg 2009, 19–21). I fyra- till femårsåldern börjar barnet använda sig av meningar med fyra eller flera ord och barnet börjar koppla samman språket med aktiviteter. I femårsåldern är barnet ofta intresserat av att rimma, använda sig av språkliga lekar samt tänker på innehållet i språket. I sex-årsåldern har barnet ett rätt så långt utvecklat språk och använder sig av långa och svåra meningar. Intresset för att läsa och skriva börjar och ordförrådet fortsätter att öka. (Ellneby 2003, 24–25).

6.2 Språkförståelse

I början förstår barnet sammanhanget då det händer och barnet ser vad som händer, exempelvis när föräldern plockar fram pyjamasen och säger: ”Nu ska vi gå och lägga oss” förstår barnet att det är läggdags medan barnet senare förstår meningen utan att föräldern visar vad som ska hända. Till först förstår barnet ett ord, till exempel hus, som det hus som

barnet bor i och senare också alla andra hus. För språkförståelse förutsätts oftast språkproduktion men inte alltid. Barnet utvecklar förståelsen av ett ord i ett sammanhang genom att använda ordet i flera sammanhang för att sedan förstå när ordet ska användas, till exempel kan småbarn kalla alla manliga personer för pappa för att sedan förstå att pappa är en specifik manlig person. Så småningom börjar barnet också förstå bildliga uttryck som att någon är ”klippt och skuren” för en viss sak. (Andersson & Trygg 2009, 21). Då ett barn är i treårsåldern räknas det med att barnet kan göra sig förstådd i sin närmste krets medan ett barn i fyraårsåldern oftast redan kan göra sig förstådd i samtal med andra personer, exempelvis vänner. I fyraårsåldern förstår barnet att det är möjligt att frigöra den språkliga formen från innebörden eller bemärkelse. (Sandberg 2009, 62).

Barnets första ord börjar komma i ca 1 - 1 ½ års ålder och därefter fortsätter ordförrådet att öka och i två års ålder är ordförrådet redan så pass stort att det omfattar 25 - 50 ord. Från två års ålder ökar ordförrådet ännu snabbare och vid fyra års ålder har barnet ett ordförråd på flera tusen ord. Utvecklingen av barnets ordförråd sker i samspel med den vuxna genom att den vuxna kommenterar, upprepar, pausar vid viktiga ord. Att lära sig ord och betydelsen av dem är en svår process som underlättas av att den vuxna ackompanjerar barnets aktiviteter genom ord, pekningar och gester. Det finns ett så kallat passivt ordförråd vilket innefattar de ord man förstår och ett aktivt ordförråd som innefattar de ord som man kan uttrycka. De aktiva och passiva ordförråden är oftast ganska lika men det passiva ordförrådet är alltid större. (Andersson & Trygg 2009, 22).

Ett litet barn kommunicerar i början med närstående vuxna då de oftast förstår barnet bäst och anpassar kommunikationen till barnet. Då barnet är litet tar den vuxna det kommunikativa ansvaret medan när barnet blir äldre lär sig barnet att kommunicera med andra i sin egen ålder och det kommunikativa ansvaret fördelas jämnare. Småbarn kommunicerar mest genom närkommunikation och har därför störst behov av det, vilket betyder att man kommunicerar med dem som är nära, i samma miljö och kommunikationen sker direkt. Äldre barn kommunicerar också genom fjärrkommunikation som är till exempel att skriva brev eller att kommunicera via telefon. Behovet av fjärrkommunikation skiljer sig från person till person. (Andersson & Trygg 2009, 24,26).

7 Språkutveckling och språkförståelse hos flerspråkiga barn

Majoriteten av barnen i världen växer upp med mer än ett språk som de kommer i kontakt med i sitt vardagsliv, detta innebär att det är precis lika naturligt att uppfostras flerspråkigt som enspråkigt. Ett barn kan lära sig praktiskt taget hur många språk som helst med tanke på den språkliga basen¹ beroende på barnets behov av språken, d.v.s. desto större behov, desto större möjlighet att lära sig flera språk, och vilket är tämligen oberoende av intelligens. Till den språkliga nivå barnet lär sig ett språk kan denne även lära sig flera språk på samma nivå. (Ladberg 2000, 76–77). I världen i helhet är det ungefär 70 % som är flerspråkiga, där 55 % av barnen undervisas på övrigt språk än på modersmålet (Ellneby 2003, 15).

Ett barn kan lära sig flera språk antingen simultant eller successivt. Simultan inläring innebär att barnet lär sig flera språk samtidigt och successiv inläring innebär att barnet lär sig först ett språk och sedan ett andra. Det finns olika fördelar beroende på med vilken metod ett barn lär sig tala ett nytt språk. Den simultana inlärningsmetoden har förmånen att barnet omedvetet lär sig tala olika språk. Däremot i den successiva inläringen är barnet äldre, har bättre minne, mera erfarenhet och bättre förståelse av omvärlden samt att barnet klarar av att hantera information bättre. I denna process kan barnet göra motstånd för inläringen av ett nytt språk. Detta resultat har båda verken kommit fram till. (Ellneby 2003, 27–28). Liknande resultat har Halme och Vataja (2011, 14) kommit fram till (Halme & Vataja 2011, 14). Ett barn lär sig dock inte automatiskt tala ett språk enbart för att det används i näromgivningen, utan det behövs en känslomässig innebörd där drivkraften för barnet är kärlek, värme och vänskap. Det språk som barnet i första hand lär sig är familjens och vännernas språk. (Ladberg 2000, 109).

Utvecklingen av barnets språkkunskap av det nya språket börjar med att barnet inte förstår eller talar. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa). I denna fas finns enligt Ellneby (2003) olika strategier till hur barnet använder sig av sitt modersmål i sina kommunikationsförsök. Barnet som inte upplever sig bli förstått kan antingen välja att fortsätta tala sitt modersmål eller att vara tyst. (Ellneby 2003, 26). Från att inte ha förstått språket utvecklas språkförståelsen utan att barnet producerar språket (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa). I denna process genomgår barnet en så kallad tyst period, där barnet tränar på språkets modeller, antingen tyst för sig själv eller hemma. I denna fas producerar barnet inte språket i andra miljöer.

¹ Den språkliga basen är den kompetens i ett språk som ett barn inhämtar sig ungefär före skolåldern. Dit hör uttal, grammatik och flytande tal.

(Halme & Vataja 2011, 22). Denna tysta period kan väcka oro över vad som är normalt och inte och Björk-Willén (2014, 88) refererar Tabors som anser att denna tysta period pågår längre för yngre barn än för äldre. I den här fasen kan barnet kommunicera med alternativa metoder, som genom att peka, mima, gråta och gnälla (Ellneby 2003, 27).

När förståelsen av språket har kommit så långt att barnet förstår språket, påbörjas processen där barnet lär sig använda sig av det nya språket, och talar enskilda ord men inte ännu har tillräcklig språkkunskap för att kunna bilda meningar. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa). Med brister i språkkunskapen lär sig barn att använda sig av förväntade svar och uttryck i regelbundna situationer, detta kan fungera som stöd för barnet genom att barnet blir socialiserat i sättet att kommunicera och i deltagande av aktiviteter. Efteråt kan barnet utveckla färdigheter där barnet på egen hand kan ta initiativ i den språkliga kommunikationen. Dock kan kommunikationen bli begränsad i dessa regelbundna situationer i och med att barnet inte lär sig vad som är relevant att diskutera och hur. (Kultti 2014, 37). I det följande steget av språkutvecklingen använder sig barnet av ett vardagsspråk, dock med brister i avvikande situationer, för att sedan ökas till att omfatta en tillräcklig och mångsidig språkkunskap. Likt med andra barn, kommer dessa barn som lär sig ett nytt språk, även lära sig skriva och läsa, och i daghem och i förskola eftersträvar man dessa kunskaper genom att utveckla och stärka alla delområden i språkutvecklingen. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa).

Inlärningsprocessen av det nya språket påverkas av barnets ålder när denne flyttade till det nya landet och hur länge barnet bott i det nya landet. För barn är det lättare att lära sig artikulera än för äldre, och innan barnet fyllt sex år kan denne bilda sådana språkkunskaper av det nya språket att det kan mäta sig med ett barn som fötts i landet. Även föräldrarnas attityd gentemot inläringen av det nya språket och familjens möjliga förbindelser till de som talar majoritetsspråket påverkar och främjar inlärningsprocessen för barnet. Trots att man ska betona modersmålets betydelse i hemmet har användningen av det nya språket i hemmamiljön en positiv inverkan på barnet. Detta är till exempel i situationer när föräldrarna endast talar modersmålet medan de äldre syskonen som har bra språkliga kunskaper i det nya språket, kan lära de yngre syskonen exempelvis sånger och ramsor på det nya språket. (Halme & Vataja 2011, 22–23).

Det kan vara svårt att diagnostisera språkproblem hos flerspråkiga barn. Den allmänna synen är att flerspråkigheten i sig själv kan vara orsak till språkproblem, men det är också möjligt att barnet lider av en språkstörning som är oberoende av flerspråkigheten. För att kunna ställa

diagnosen språkstörning fodras det, som Salameh anser (enligt Björk-Willén 2014, 88-89), att barnet visar tecken på avvikelser på alla sina språk. Därför bör barnet undersökas på sina samtliga språk. Vanligtvis kommer flerspråkiga barn betydligt senare till en logoped för undersökning än barn som talar ett språk och, som Salameh anser (enligt Björk-Willén 2014, 88-89), finns det en större risk att de flerspråkiga barnen underdiagnostiseras jämfört med de enspråkiga. Genom ett välfungerande samarbete mellan barnrådgivning, logoped och dagvård kan det göras lättare för barnen att snabbt få rätt sorts hjälp.

När barn lär sig ett nytt språk är det vanligt att barnen blandar ihop språken. Trots att föräldrar kan bli oroliga över barnens språkutveckling handlar det inte om en förvirring utan det är normalt att barn inte kan skilja på språken under inläringen. Hos små barn är detta vanligt och försvinner i samband med att barnet lär sig att skilja åt språken, när denne förstår att det handlar om två skilda språk. Barn brukar uppnå denna förståelse efter att de har fyllt fyra år. (Ellneby 2003, 28–29). Att medvetet alternera mellan språk kallas kodväxling. Orsaker till detta fenomen kan vara, bland annat, att barnet inte känner till ett visst ord eller att ordet är enklare på det ena språket. Det kan även förekomma då barnet är i behov av att förklara ett misstag och upplever att det ena språket är otillräckligt. Kodväxling är vanligt bland personer som talar mer än ett språk. Till detta resultat har båda verken kommit fram till. (Parszyk 2002, 37–38; Ellneby 2003, 28–29).

8 Kommunikation

När det talas om kommunikation, tänker man oftast på den vardagliga interaktionen mellan människor som sker naturligt. Människor utbyter inte bara information, nyheter, idéer, kunskaper, behov och känslor utan skapar och delar också mening med varandra. Kommunikation anses vara grunden för identitet och samtidigt ett möte med andra människor. Kommunikation är när människor talar och samverkar med varandra, delar information och kopplas ihop med varandra. När kommunikationen sker mellan klienter med olik kulturell bakgrund och de professionella, kan missförstånd förekomma eftersom varje kultur har egna sätt att uttrycka olika begrepp. (Nilsson & Waldemarson 1994, 9–10,128).

Kommunikation består förutom av verbal kommunikation, det vill säga ord, också av icke-verbal kommunikation som till exempel kroppsspråk och gester. Alternativa kommunikationsmetoder hjälper till när det verbala språket inte räcker till, exempelvis på grund av utvecklingsstörning. (Andersson & Trygg 2009, 7). Alternativa

kommunikationsmetoder kan också användas inom småbarnspedagogiken då barnet lär sig ett nytt språk i ett nytt land (Halme 2011, 94).

8.1 Kommunikationens innehåll

Då man tänker på kommunikation antar man att det sker via ord. Kommunikation är mycket mer än bara det verbala. Det verbala språket är de uttalade orden och språket och är bara en liten del av den totala övergripande kommunikationen. Kommunikation innebär personliga uttryck som blick, handling, skratt, gråt samt kroppsställningar, vilket även kan göra den verbala kommunikationen mer intensiv och tydlig. Andra viktiga delar av kommunikation är det icke-verbala som innehåller all interaktion som sker utan språk. (Mikluha 1998, 17,33).

Kommunikationen överlag är kulturellt bundet och influerar samspelet redan i spädbarnsålder. Kommunikationen kan upplevas med olika sinnen, till exempel i de västerländska länderna kan interaktionen mellan föräldrar och barn ofta framföras genom röst och blickar. I vissa länder och kulturer bärs redan helt små barn på ryggen där barnets kommunikation är uppbyggd på känsel- och muskelminne, i och med att barnet följer med den vuxnas rörelser. Den sociala miljön skiljer sig också i olika kulturer, i vissa kulturer har barnet nästan bara kontakt med mamman medan barnet i andra kulturer sköts av flera olika vuxna. I de kulturer som barnet mest har kontakt med en vuxen blir barnet otrött när denne blir omskött av andra människor jämfört med andra kulturer där barnet blir omskött av flera människor där barnet känner sig tryggare i interaktionen med andra. (Ladberg 2000, 103).

Förutom orden man uttalar, består kommunikation av kroppsspråk. Ord formas till meningar och kroppen ger uttryck för det man säger. Kroppsspråket hör till en typ av icke-verbal kommunikation och bör överensstämma med det uttalade ordet. Kroppsspråk tar sig uttryck genom ansiktsuttryck, gester och tonfall. Om orden och kroppsspråket inte går ihop, kan det uppfattas som motstridigt och därför ska kroppsspråket fungera stödande i samband med det man talar. (Ladberg 2000, 74). Om kroppsspråket och det verbala språket inte överensstämmer kan det uppstå så kallade ”dubbla budskap” och särskilt för barn kan detta upplevas som mycket förvirrande. Barn är mycket bra på att lägga märke till ifall det språkliga budskapet som uttrycks inte stämmer överens med kroppsspråket. I dubbla budskap blir det den icke-verbala kommunikationen som förstås. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 52). Kroppsspråket är även kulturellt bundet, i hänsyn till både gester och talesätt. Kulturbestämda gester kan till exempel vara olika sätt för hur man anser det vara naturligt

att hälsa på andra. Vissa föredrar handskakningar medan andra använder kindkyssar. (Ladberg 2000, 74).

Mikluha (1998) konstaterar att nästan 90 % av mänsklig kommunikation är icke-verbal och det sägs att om det gemensamma språket saknas kan gester hjälpa. (Mikluha 1998, 17,33). Enligt Halme och Vataja (2011) består den icke-verbala kommunikationen av 80 % av den totala kommunikationen. (Halme & Vataja 2011, 56). Med hänsyn till detta varierar procenten men det kan konstateras att kommunikationen till stor del består av icke-verbal kommunikation.

Icke-verbal kommunikation består av bland annat gester och ansiktsuttryck som kompletterar den verbala kommunikationen. I ett samtal ansikte mot ansikte står det icke-verbala, enligt Burgoon, Buller och Woodall (enligt Stier och Sandström Kjellin 2009, 51), för ungefär 66 % av kommunikationen och Axtell som refererar Argyle (enligt Stier och Sandström Kjellin 2009, 54), anser att ansiktet är det mest framstående i den icke-verbala kommunikationen. Den icke-verbala kommunikationen kan hjälpa och ge stöd åt kommunikationen genom att repetera och ge eftertryck åt det som sägs, där vissa icke-verbala signaler kan utbyta språkligt uttryckta signaler. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 51-52, 54). En professionell kan använda sig av gester för att underlätta förståelsen i en kommunikation samtidigt som den professionella kan tolka klientens gester för att förstå vad hen menar. Exempelvis kan den professionella tolka leenden som en bekräftelse för förståelse eller att i en annan situation visa med hjälp av handgester att längd eller vikt ska mätas. (Ekström & Söderbäck, 2014, 35). Kommunikationsprocesser kan effektiveras med tanke på att icke-verbala signaler kan ersätta verbala uttryck, till exempel genom en hälsningsgest, men det kan även orsaka missförstånd. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 52).

Missförstånd i kommunikation uppstår som resultat när de deltagande parterna i kommunikationen inte vet eller känner igen de olika kommunikationsskillnaderna som kan finnas. Genom att till exempel följa med den andra partens kroppsspråk kan man undgå att göra misstag. Dessa är situationer när till exempel den professionella är beredd att skaka klientens hand vid bemötandet, men inser på klientens kroppsspråk att denne inte vill det. (Halme & Vataja 2011, 54).

Inom den icke-verbala kommunikationsprocessen finns det många olika sätt att uttrycka sig på, samt att det finns många olika kulturella och sociala variationer på dessa. Därför kan så kallad icke-verbal misskommunikation ske. Detta sker under en kommunikationsprocess där den ena parten missförstår den icke-verbala signal som den andra parten gav. Dessa

misskommunikationer kan ske både mellan parter tillhörande samma kultur och mellan parter med olik kulturell bakgrund, d.v.s. i det interkulturella samspelet. Dock brukar inte icke-verbala missförstånd uppmärksammas i interkulturell kommunikation på grund av att det kräver en verbal utredning om det som sker icke-verbalt. Samma gest kan ha olik betydelse för båda parterna vilket leder till att parterna kan tro sig ha samförstånd när de i själva verket inte har det. Exempelvis om ena personen kastar huvudet bakåt och smacker med tungan för att signalera att denne ”inte vet”, kan det tolkas av den andra som en signal på likgiltighet. Sådana missförstånd kan ske när en icke-verbalt kommunikationstyp har olika betydelser för de inblandade. De inblandade tillhör på detta sätt inte samma språkliga gemenskap. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 53–54). Hur de deltagande parterna föredrar att kommunicera kan skilja sig åt vilket i sin tur kan orsaka misskommunikation, även i situationer där de deltagande kan kommunicera verbalt. Dessa är situationer där den ena partens sätt att uttrycka sig är verbalt och rakt på sak medan den andra parten föredrar att kommunicera icke-verbalt och upplever att verbal direkt kommunikation är oartigt. (Halme & Vataja 2011, 55).

Stier och Sandström Kjellin (2009, 54) refererar Matsumoto, Walbott och Scherer, samt Gudykunst och Kim, som anser att trots olikheter i sätten att gestikulera och tala, är vissa ansiktsuttryck de samma oberoende etnicitet och kultur. Dessa ansiktsuttryck signalerar ilska, rädsla, glädje, sorg och förvåning. Ändå finns det stora avvikelser med tanke på när, var och för vem man visar sina känslor. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 54). En av dessa avvikelser sker med hänsyn till talesättet, vilket varierar beroende på känslor och vem man talar till. Till exempel sättet hur en person uttrycker sorg skiljer sig från sättet hur denne uttrycker glädje, och en ungdom talar med sina vänner på ett olik sätt än när denne talar med en äldre person. Men även talesättet är kulturellt och socialt bundet, ett finskt barn kommunicerar till exempel med sin mormor på ett olik vis än vad ett somaliskt barn gör. (Ladberg 2000, 74).

Uttryck som är kommunicerade med hjälp av händerna kallas för gester och hälsningar, och Collett anser (enligt Stier 2004, 48; Stier och Sandström Kjellin 2009, 55) att dessa används bland annat för att imitera, symbolisera och assistera. Handrörelser används bland annat för att ge uttryck åt känslor, peka, förolämpa och samtala i teckenspråk. Dock finns stora kulturella och sociala skillnader hur man signalerar dessa handrörelser. Till exempel handslag varierar runt om i världen. I Norden anses det att ett handslag bör vara fast, vilket gäller för kvinnor och män, medan i Asien upplevs ett fast handslag aggressivt. Handslag kan även variera beroende på kön, och i vissa kulturer använder man sig i första hand av

andra sätt att hälsa, till exempel genom kindkyssar eller bugningar. Samma resultat har framkommit i båda verken. (Stier 2004, 48, 50; Stier & Sandström Kjellin 2009, 55).

Även om ett av de största problemen har konstaterats vara bristen på ett gemensamt språk, är ord och språk ändå bara en del av interaktionen. Då man inte har ett gemensamt språk, är det icke-verbala kroppsspråket, som gester, ansiktsuttryck, kroppshållning och även klädesplagg, som användning av klänning, desto viktigare. Många oskrivna regler styr diskussioner och dess utveckling, vilket betyder att det är viktigt att kontrollera hur man tilltalar andra människor från en främmande kultur på korrekt sätt så att det är artig och respektfullt. (Viialainen 1995, 18).

8.2 Interkulturell kommunikation

Nuförtiden när rörligheten världen över ökar och allt fler människor flyttar blir flyktingar och deras situation mer aktuell. När flyktingpopulationen växer, blir de interkulturella kontakterna och kommunikationen också mer aktuellt. Det blir viktigt att kunna göra sig förstådd och kunna tolka varandra, oberoende situation, när man inte har ett gemensamt språk. (Mikluha 1998, 33). Stier (2004, 38) och Stier och Sandström Kjellin (2009, 35) refererar Gudykunst och Kim, vilka anser att interkulturell kommunikation är den kommunikation som sker mellan personer som har blandade kulturer.

Interkulturell kommunikation, som kommunikation i allmänhet, innebär att motta och uttrycka upplevelser, tankar, känslor, handlingar och värderingar. Människor från olika kulturer har olika vanor och därmed kommunicerar de på olika sätt. Det som kännetecknas i en kultur, kan se helt annorlunda i en annan kultur och vikten av både verbal och icke-verbal kommunikation bör beaktas så det inte blir felaktiga tolkningar. (Nilsson & Waldemarson 1994, 128–129). Interkulturell kommunikation är ett samspel mellan människor inom både arbetsliv och privatliv och kräver empati, flexibilitet och vänlighet då det finns många kulturella skillnader allt från kroppsspråk, uttryckande av begrepp till social interaktion. Att bli medveten av sin egna icke-verbala kommunikation ökar medvetenheten om hur människor från andra kulturer använder sitt kroppsspråk. (Mikluha 1998, 33).

Maier-Lorentz (2008) nämner en situation i forskningen där professionella inom vården inte kände sig bekväma i en situation där de möter klienter från en annan kultur på grund av språkbarriären och på grund av att de inte kan förstå signaler som dessa klienter använder för att kommunicera. Enligt Meuter, Gallois, Segalowitz, Ryder och Hocking (2015), måste professionella för att kunna lösa problemet med språkbarriärer framgångsrikt, veta när de

som mest sannolikt kan uppstå varför. (Meuter, et.al. 2015, 4). Fast samtalspartners kan kommunicera flytande på ett främmande språk, är det möjligt att de missförstår varandra och mötet går fel från början eftersom varje kultur har sitt sätt att uttrycka olika begrepp, värden, social ojämlikhet, känslor, vägran, kritik, tabu, symboler och skämt (Nilsson & Waldemarson 1994, 128).

Otillräckliga kommunikationsfärdigheter kan ha negativa följder enligt Meuter et al. (2015, 4) då det bland annat kan öka psykisk stress för klienten och potentiella hälsorisker kan orsakas på grund av missförstånd. Missförstånd kan uppstå redan i början av mötet, till exempel i ögonkontakt. Samma resultat har framkommit i båda verken. (Maier-Lorentz 2008, 39; Halme & Vataja 2011, 54). Enligt Maier-Lorentz (2008) är ögonkontakt variabeln som kan skilja sig mest i olika kulturer och samtidigt är det ett mycket viktigt kommunikationsmedel. I vissa kulturer anses ögonkontakt vara oönskat och aggressivt medan i andra kulturer är det artigt att se mot golvet under konversationer, det visar att de lyssnar noga. Professionella uttryckte behov att få kunskap och utbildning i interkulturell kommunikationsförmåga för att effektivt kunna bemöta och ta hand om klienter från olika kulturer. Även om professionella inte kan lära sig många olika språk, kan det vara mycket värdefullt att förstå betydelsen och kunna använda de icke-verbala kommunikationssignaler som används i olika kulturer för att tillhandahålla kulturellt kompetent god vård. (Maier-Lorentz 2008, 38–39). Missförstånd kan uppstå men så länge vi är öppna för nya kulturer och visar respekt, inser att det ena uttryckssättet inte är bättre än det andra och skapar mer medvetenhet om egna rutiner som blivit omedvetna och självklara har vi redan utvecklats i interkulturell kommunikation. (Nilsson & Waldemarson 1994, 128).

8.3 Alternativa kommunikationsmetoder

I arbetet med barn med invandrarbakgrund är det bra att använda sig av många olika inlärningsmetoder då största delen av barnen inte har ett starkt nytt språk. För att ge en så bra förutsättning som möjligt för barnen att lära sig det nya språket kan man använda sig av exempelvis bilder som stöd för språket. Många barn lär sig bättre genom att se, det vill säga visuellt. Om det endast används auditiva metoder för att lära sig språket blir det snabbt mycket tungt för barnet att lära sig språket. (Halme 2011, 94). Icke-verbal kommunikation kommer till stor hjälp då det inte finns ett gemensamt språk och olika kulturer har sin påverkan hur kommunikationen tas emot (Mikluha 1998, 5–7).

Brist på språk sänker ens självkänsla och bilder kan användas för att underlätta processen att göra sig förstådd och för att kunna förstå andra. Detta görs för att undvika att någon part utelämnas ur diskussionen eller att exempelvis ett barn blir tvunget att fungera som tolk. För att undvika förvirring bör bilderna vara enkla och avskalade. Bilder kan användas av både vuxna och barn eftersom om barn upplever att de inte blir förstådda upphör de ofta med att försöka. Dock ska bilderna användas endast i vardagssituationer, som under hämtningen av sitt barn från daghemmet, eftersom bilder inte ersätter användningen av en tolk. Bilderna som bör användas är teckningar i och med att i teckningar kan man filtrera bort sådant som inte är relevant i framförandet av budskapet. Till exempel fotografier innehåller för mycket distraktioner och är begränsade för att ge en bild av olika komplex eller abstrakt information, som exempelvis tider på ett dygn. Teckningar är lättare att komma ihåg och beaktar det interkulturella perspektivet genom att människor och deras bakgrund uppvisas på ett neutralare vis än genom ett fotografi. Bilderna bör vara synbara och lätt tillgängliga. (Maier 2012, 4–7).

Kommunikation sker också på andra sätt än genom tal, exempelvis genom kroppsspråk, gester och mimik. Alternativa kommunikationsmetoder används för att hjälpa och stöda personer med svag tal- och språkförståelse eller för att helt komplettera det talade språket. De består exempelvis av manuell/kroppslig kommunikation och grafisk kommunikation. Kroppsliga kommunikationssätt är sådana där man använder sig av kroppen och kan klassas i fyra olika kategorier; naturliga reaktioner, gester, signaler och tecken. De flesta personer utan kommunikationshinder använder sig också av kroppslig kommunikation. I grafiska kommunikationssätt använder man, till skillnad från kroppsliga kommunikationssätt, inte sin egen kropp utan föremål, bilder och symboler. (Andersson & Trygg 2009, 7, 50–52).

Alternativa kommunikationsmetoder används oftast i samband med barn som har svårigheter med språkutvecklingen, men kan även användas med barn med invandrabakgrund. I dessa fall är metoder som stöder synen och känslan, bra sätt att stöda kommunikationen. Orsaken varför man använder sig av alternativa och kompletterande kommunikationssätt med barn med invandrabakgrund är för att dessa metoder stöder den språkliga interaktionens utveckling, genom att de alternativa kommunikationsmetoderna stödjer språkförståelsen och produktionen av språk. På dessa sätt möjliggör man för barnet att ta det första steget, istället för att endast svara på frågor. De vanligaste alternativa kommunikationsmetoderna som används med barn med invandrabakgrund är föremål, bilder, stödtecken och snabb teckning. Tid, plats, verksamhet och användningssyftet av olika föremål kan struktureras med hjälp av alternativa kommunikationsmetoder där till exempel bilder kan användas, för

att barnet ska kunna strukturera sin egen verksamhet samtidigt som denne kan planera i förväg och vidareutveckla förverkligandet av sin verksamhet. För att göra det lättare för barnet att förstå och följa med i verksamheten, till exempel i barndagvården, underlättas detta genom illustration och tecken. Otrygghet kan undvikas exempelvis genom att man med hjälp av bilder förtydligar dag- och veckoordningen eftersom det ökar förståelsen till exempel genom att man strukturerar dagens händelser samtidigt som det hjälper barnet att på förhand förstå vilken verksamhet som följer efter den pågående. (Halme & Vataja 2011, 31).

9 Användning av tolk

En tolk är en person som hjälper två parter att kommunicera med varandra, då de inte har ett gemensamt språk. Som professionell inom vården och det sociala området kan man ha möten med klienter i vilka man behöver anlita en tolk. Om den ena parten önskar att en tolk ska anlitas vid mötet ska det ordnas, även om den andra parten inte anser en tolk vara nödvändig. Även om klienten har vaga kunskaper inom den professionellas språk kan det vara utmanande att kommunicera på ett främmande språk till exempel vid svåra situationer som påverkar klientens hälsa. Utan tolk kan klienten kanske endast säga det hen kan uttrycka, men inte det hen vill. (Fossum 2007, 309–311). Tolken kan påverka tolkningssituationen både negativt och positivt, med sin professionalitet, kunskap och personlighet (Eklöf, et.al. 2014, 145–146).

9.1 Tolakens funktion

En tolk fungerar endast som förmedlare mellan två parter, det vill säga den professionella och klienten. Tolken ska vara opartisk och inte dela med sig av sina egna åsikter eller råd. Även om tolken skulle känna sig obekvämt i översättningssituationen ska tolken inte visa detta med till exempel kroppsrörelser eller ansiktsuttryck. (Suphanchaimat, et.al. 2015, 7).

Suphanchaimat et. al. (2015, 7) refererar Lydberg, Viken, Harunam och Severinsson, som anser att en manlig tolk kan ha svårt att förstå varför flyktingkvinnor är i behov av mödrarådgivning. Detta kan bero på könsskillnader och eventuella kulturella övertygelser. (Suphanchaimat, et.al. 2015, 7). Tolken ska översätta allting de olika parterna säger och inte förändra orden i meningarna till exempel från inofficiella till officiella. Hen ska använda sig av meningsformerna som uttrycks, det vill säga översätta meningarna som citat samt ha tystnadsplikt. Tolken bör vara neutral med båda parterna, även om tolken är beställd och

bekostad av den professionella, eller om tolken skulle känna gemenskap med klienten. Tolken ska placera sig i utrymmet där tolkningen sker så att hen har ögonkontakt med båda parterna. Tolkningen kan även ske per telefon eller via video. Då tolken ska översätta ett barns tal är det viktigt att tolken kommer ihåg att barnets språk är annorlunda än en vuxens och tolken bör tala på ett sätt som är anpassat till barnets utvecklingsnivå, samt ta barnets kroppsspråk och ansiktsuttryck i beaktande. (Tolkning under asylförfarande – Guide för tolkar 2010, 9–13).

Det finns olika orsaker till varför en tolk eventuellt inte används vid mötet mellan den professionella och klienten. Sådana orsaker kan vara kostnadsfrågor, integritet och känslan av att den professionella förlorar kontrollen över mötet. Om en tolk inte anlitas då situationen kräver, kan det leda till feldiagnoser och onödiga möten då kommunikationen inte har varit tillräckligt tydlig. (Fossum 2007, 309–311).

9.2 Faktorer som påverkar tolkningen

Tolken bör inneha kunskap inom terminologi och språkkunskap i bägge språken som tolkas och de två språken får inte blandas ihop. Tolken ska enligt definition endast fungera som en översättare, men det kan ha en positiv effekt om tolken även har kunskap om båda kulturerna. I sådana fall kan tolken fungera om ett band mellan kulturerna om tolken måste förklara de olika kulturerna för båda parterna. Tolken ska vara neutral men att hen visar empati och känslighet kunde underlätta tolkningssituationen jämfört med om tolken är nervös eller monoton. (Eklöf, et.al. 2014, 145–146). Tolken är en objektiv person och ska översätta endast det som sägs. Så att informationen förmedlas från den professionella till klienten och vice versa. Tolken kan anses som en så kallad översättningsmaskin. (Brämberg & Sandman 2012, 163). Tolken kan främja förhållandet mellan den professionella och klienten då tolken underlättar kommunikationen och nervositet uteblir. Om klienten kan lite av den professionellas språk kan tolken fungera som stöd enbart då hen behövs. Tolken kan även hindra skapandet av ett band mellan den professionella och klienten om klienten inte vill dela med sig personlig information. Dessutom kan tolkens närvaro leda till att klienten inte använder sig mycket av den professionellas språk även om kunskapen inom språket vore god. I Ekström och Söderbäcks forskning kom det även fram att tolkens kön kan påverka hur mycket information klienten delar med sig. (Ekström & Söderbäck 2014, 34).

Då en tolk ska användas vid kommunikationen mellan den professionella och klienten är det viktigt att den professionella planerar mötet noggrant. Det finns flera faktorer en

professionell ska ta i beaktande vid ett interkulturellt möte, det vill säga behovet av en tolk, bokandet av en tolk och dess tillgänglighet. Dessutom måste den professionella planera mötets gång och vilken information som ska förmedlas. Eftersom en tolk betyder extra kostnader kan detta leda till att den professionella är orolig inför mötet och dess gång. Dessutom kan det vara svårt att få tillgång till en tolk och tidskrävande att leta efter en. (Eklöf, et.al. 2014, 146–147). Användning av tolk kan vara tidskrävande och öka arbetsmängden hos de professionella (Suphanchaimat, et.al. 2015, 7). Det bör tas i beaktande att kommunikationen sker mellan den professionella och klienten. Till exempel ska den professionella se klienten, och inte tolken, i ögonen vid översättningssituationen. Kommunikationen bör vara tydlig, den professionella ska ta sina ordval i beaktande och undvika skämtsamma meningar. (Eklöf, et.al. 2014, 146–147). Den professionella ska anpassa sitt språk till tolken, exempelvis använda sig av mer allmänna ord och kan ibland behöva förklara ordet för tolken så att hen ska kunna översätta det på rätt sätt (Brämberg & Sandman 2012, 163).

Det är viktigt att den professionella meddelar tolken om att den information som ska förmedlas är av känslig natur således att tolken är förberedd på att översätta meningar som kan vara mentalt påfrestande. Om mötet kommer att innehålla information som kräver extra förberedelser, som till exempel fördjupning i ämnet, bör tolken informeras om detta på förhand. Vid intima examinationer kan klienten önska att tolken går ut eller ställer sig så att klienten inte är inom synvidd. Den professionella ska alltid klargöra med klienten i vilka situationer tolken kan vara närvarande och i vilka inte. (Fossum 2007, 323). I vissa kulturer är det oacceptabelt att en person med motsatt kön ser klienten naken och då kan klienten önska att tolken ska vara av samma kön. Det är även möjligt att klienten inte vill att tolken ska se hen naken oberoende av tolkens kön. (Eklöf, et.al. 2016, 540). Viktig information kan utebli om tolken inte översätter allt som sägs i mötet mellan klienten och den professionella. Exempelvis kan diskussioner mellan klienten och dess familj innehålla viktiga detaljer som den professionella torde veta. I dessa situationer hotas den professionellas roll som ledare i situationen. (Brämberg & Sandman 2012, 163). Ett problem av användning av tolk inom det sociala arbetet är att tolken inte har fördjupat sig i känsliga ämnen som är relaterade till exempelvis barnskyddsfrågor. Den professionella underlättar situationen med att förbereda tolken innan mötet genom att dela med sig informationen som ska förmedlas. (Sawrikar 2015, 401).

Klienten kan påverka tolkningssituationen på olika sätt. Hens förtroende för tolken och behov av integritet samt förväntningar på tolken kan påverka. Klientens kultur kan påverka hur hen ser på tolken, som en vän eller som en främling. Om klienten och tolken har samma kultur och bakgrund kan gemenskapen inom kulturen påverka hur hen ser på tolken och detta kan sätta den professionella i en mer utomstående roll. Om tolken ses som en total främling kan detta bidra till rädsla i synnerhet då det är ett barn ifråga. Att dela med sig av personlig information till professionella är eventuellt inte ett hinder för klienterna och dess familjer, men då en tolk är med i situationen och om klienten inte litar på tolken kan viktig information bli osagd. Orsaken till detta är att klienten eventuellt inte litar på tolken för hur kan hen försäkra sig att tolken inte går och berättar informationen vidare. (Eklöf, et.al. 2016, 542). Klienten kan låta bli att berätta all information som berör exempelvis hens hälsa då tolken är med i mötet mellan klienten och den professionella (Brämberg & Sandman 2012, 164). En faktor som kan påverka klientens förtroende för tolken är att den professionella bokar samma tolk till varje möte. På grund av klienternas kulturer kan de ibland ha önskemål gällande könet på en tolk vilket vid möjlighet bör beaktas av den professionella. Att använda en familjemedlem som tolk kan vara oetiskt och bör undvikas, speciellt om den tolkande familjemedlemmen är ett barn. (Eklöf, et.al. 2014, 145–148). Enligt Ekström och Söderbäck (2014, 34) kan användning av en familjemedlem som tolk leda till att allt som sägs inte blir översatt för den professionella.

Att använda ett barn som tolk är också en negativ situation då rollerna i familjen blir rubbade och som tidigare nämnt är barnets terminologi inte lika bred som en vuxens. En familjemedlem som tolk är inte heller önskvärt då hen kan filtrera meningarna som tolkas för att skydda klienten. Om mannen i familjen fungerar som tolk mellan mamman och den professionella kan viktig information gällande mamman utebli. Övriga anställda som talar samma språk som den professionella och klienterna ska inte fungera som tolk eftersom generell språkkunskap inte ger behörighet till tolkningsarbete. Den språkkunniga anställda kan även sättas i en situation där hen inte är neutral vilket även har en negativ effekt på mötet. I akuta fall kan en språkkunnig anställd eller familjemedlem fungera som översättningsstöd men för att undvika missförstånd och negativt resultat ska en professionell tolk alltid anställas då det finns behov. (Fossum 2007, 316–317).

Att inte anordna en tolk till ett möte mellan den professionella och klienten kan leda till missförstånd och ha negativa följder. Klienten kan känna sig otrygg eller missförstå instruktioner och den professionella kan ställas skyldig för att ha gett fel eller otydliga

direktiv. Antalet möten mellan en klient och en professionell kan minimeras genom användning av en tolk. (Fossum 2007, 311).

10 Kulturella möten

Kulturmöten förevisar en variation såväl sinsemellan som inom sig själva och syftar inte på en samverkan mellan uppenbara, välavgränsade kulturer. Klart yttrat handlar kulturmöten om personer som vill hantera vardagen, frambringa en meningsfylld tillvaro och minska på tvister och problem i sammankomster med andra individer. Även om kulturmöten vanligtvis brukar upplevas som problematiska, som när en lärare märker att en elev har bristande kunskaper i det finska språket, sker oftast dessa kulturmöten utan att de involverade individerna blivit medvetna om att de har skett. Interkulturella erfarenheter, kunskaper och instinkter är exempel på interkulturella färdigheter som krävs för att öka förståelsen av andra kulturers tankesätt vid kulturmötena. (Stier & Sandström Kjellin 2009, 13–14). Mångprofessionellt samarbete mellan småbarnspedagogik och rådgivning är vanligt och viktigt för barnets hälsa och välbefinnande. Både småbarnspedagogen och barnrådgivningen har samma utgångspunkter: behoven hos barnet och familjen. Båda har som uppgift att befrämja barnets tillväxt, utveckling och lärandet och att stöda föräldrar i deras uppfostran. Stöd åt föräldrar i småbarnspedagogiken ges med hjälp på många olika sätt där det eventuella behovet av särskilt stöd för barnet, inlärningssvårigheter, språk och kulturella bakgrund beaktas. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas työntekijöille 2004, 44). Då man i kulturella möten kommer i kontakt med klienter med annan kultur hjälper det att erhålla vissa egenskaper, som öppenhet och förståelse.

Dessa egenskaper leder till en god tvåvägskommunikation mellan olika människor med olika etniska eller kulturella bakgrunder. (Lahdenperä 2004, 25, 33).

10.1 Kulturella möten inom vården

Kulturella möten inom vården påverkas av de professionellas allmänna kunskap om vården, de professionellas attityder och förståelse för olika kulturer samt kunskaper om dem. Dessutom påverkas mötet av de professionellas och klientens språkkunskaper, tydlig eller otydlig kommunikation, missförstånd på grund av främmande vårdmiljö för den familjen med annan kultur och om den familjen får tjänster av professionella med annan kultur. (Tavalli, Jirwe & Kabir 2016, 54). Den professionella kan inte anse det som självklart att klienten inom vården har en uppfattning om till exempel vad vården innebär, eller uppfatta

gemensamma normer eller värderingar som finns inom vården. Speciellt då klienten är från en annan kultur måste den professionella ta klientens kultur i beaktande vid bemötandet. (Fossum 2007, 287–288). Vårdbehov hos klienter med olik kulturell bakgrund kan skilja sig från den så kallade majoritetsbefolkningens, eftersom olika kulturer har olika uppfattningar om hälsa och sjukdom, individen och samhället samt liv och död. Då kan dessa traditioner och uppfattningar orsaka felaktiga tolkningar och misstankar hos båda parterna. Nuförtiden är det ibland svårt att förstå klienten vars samhälle (till exempel klientens hela lokalsamhälle) fattar beslut om klienten då man i Finlands samhälle har ett mer personcentrerat sätt att tänka. (ETENE-julkaisuja 11 2004, 10).

Som i alla möten med klienter, handlar det också i bakgrunden i interkulturella möten om att ge god vård som alla har rätt till. Rätten till god vård betyder att någon i behov får hjälp av hälso- och sjukvård och enligt Lag om patientens ställning och rättigheter (1992/785) har varenda klient rätt till god hälso- och sjukvård, där vården ordnas och klienten bemöts så att dennes människovärde inte kränks eller dennes övertygelse och integritet inte ringaktas genom hur vården ordnas och klienten bemöts. (3§). Därför är det viktigaste verktyget för de professionella i ett interkulturellt möte: professionell kunskap, förståelse, förmåga, lyhördhet och interaktionsfärdigheter med respekt för klienten och hans värde på en global nivå. Klientens vanor, liv, värderingar och respekt för hans vilja ska vara den grundläggande utgångspunkten när man diskuterar olika behandlingsalternativ. (ETENE-julkaisuja 11 2004, 10).

Att bli bemött med respekt är något alla människor har rätt till, oberoende ställning eller bakgrund. Inom vårdarbetet är det en självklarhet för den professionella att bemöta sina klienter med respekt. Vid ett interkulturellt möte inom vården är det viktigt att den professionella bemöter klienten och dess familj med respekt på samma sätt som de skulle bemöta andra klienter. Att visa respekt trots olika kulturer kan skapa ett gott förhållande mellan klienten och den professionella. Att den professionella har klinisk kunskap inom sitt område och att klienten och dess familj kan lita på hans kunskap är viktigt för att mötet ska vara framgångsrikt och att förhållandet mellan klienten och den professionella ska förstärkas. (Tavalli, et.al. 2016, 56–58).

Det är viktigt att den professionella är konsekvent och förstående emot klientens kultur och dess olikheter från den professionellas kultur. Klienten ska bemötas som en individ, det vill säga att man inte ska göra generaliseringar, och den professionella måste ta i beaktande att

klientens kultur ska anpassas på olika sätt mellan skilda individer med samma kulturbakgrund. Den professionella ska visa yrkesmässig självsäkerhet vid de interkulturella mötena för att få klienten att känna sig trygg och lättad, där föräldrarna kan uppleva att deras barn, klienten, är i goda händer och får den vård hen behöver. En professionell som är öppen och vänlig vid ett interkulturellt möte uppskattas, speciellt då det kan finnas språksvårigheter hos klienten och dess familj. Den professionella kan visa sin respekt gentemot klienten genom att lyssna och visa intresse även om det kan finnas kulturella olikheter mellan dem. Även om klienten med olik kulturell bakgrund inte kräver att den professionella ska veta exakta fakta om klientens kultur, finns det vissa skeden då kulturell kunskap uppskattas mera. Exempelvis vid vårdsituationer som pågår under en längre tid, där den professionella och klienten kan komma varandra närmare samt vid svåra situationer då klienten är svårt sjuk eller i terminalt skede. I dessa situationer kan kulturen och religionen bli viktig för klienten och dess familj. (Tavalli, et.al. 2016, 56–58). Att respektera klientens integritet uppskattas mycket. Den professionella kan visa sin respekt med att visa förståelse emot klientens kultur och religion. Religionen kan ha regler över vad som klienten kan dela med sig med andra och vad som ska hållas hemligt för utomstående, som den professionella. Ifall klienten skulle dela med sig av enligt religionen för privata saker kan klienten förlora respekten inom sin egen kultur. (Eklöf, et al. 2016, 543).

Den främmande vårdmiljön kan leda till svårigheter hos klienten och familjen. På grund av att den professionella och klienten kan ha olika kulturella bakgrunder kan klienten och familjen även uppleva att de inte kan eller vågar ställa frågor angående klientens vård eftersom de inte vet om det är passande i den professionellas kultur. Därför kan denna främja leda till situationer där klienten och familjen känner sig dåligt bemötta, speciellt när den professionella är upptagen och inte hinner interagera med klienten och familjen. För att klienten och familjen ska förstå att ett snabbt bemötande inte är på grund av respektlöshet, är det viktigt att den professionella får klienten och familjen att förstå att vårdsituationerna ser olika ut i olika kulturer. (Tavalli, et.al. 2016, 56–58).

Den främmande vårdmiljön kan ha en positiv och negativ inverkan på klientens känsla av integritet. Vårdmiljön kan anses som friande och klienten kan ha lättare att dela med sig av sina problem och funderingar och hälsa. Men vårdmiljön kan även kännas obehaglig då klienten bes gör saker hon inte är van med, exempelvis bli undersökt av en professionell med motsatt kön. (Eklöf, et.al. 2016, 543). Klienter med annan kulturell bakgrund kan ha svårt att förstå innebörden med hälsofrämjande vård och har svårt att lita på de professionella. Därför kan det vara svårt för den professionella att få en uppfattning över hur

klientens familj egentligen mår. För att få klienten att lita på den professionella är användningen av aktiva frågor vid mötet en viktig faktor. Dessutom så är det viktigt att den professionella är tydlig då hon förmedlar information om till exempel lagar och anvisningar. (Ekström & Söderbäck, 2014, 34–35).

Enligt forskningen som har gjorts av Suphanchaimat et al. (2015) tas det upp att vårda på ett kulturellt känsligt sätt kan vara utmanande på grund av resursbegränsningar och rädslan för att göra kulturella misstag. I forskningen hade de kommit fram till en situation var nederländska läkare mer sannolikt stereotypiserade en klient, som är flykting, som en ”problematisk klient” än en nederländsk klient. Detta leder till hur professionella kunde ge hälsovårdstjänster på ett kulturellt känsligt sätt utan att skapa en känsla av orättvis behandling eller rasism. (Suphanchaimat, et.al. 2015, 8–9).

Vårdpersonalen behöver inte känna till alla kulturer och seder, men genom att ställa frågor och lyssna noga kan vara bra sätt att komma närmare klienten, göra gott och undvika skador och besvär (ETENE-julkaisuja 11 2004, 11). Klienten och den professionella kan ha olika syner på sjukdomen och på vården av sjukdomen vilket kan påverka den interkulturella kommunikationen (Fossum 2007, 293). Med hjälp av språket kan vi kommunicera med varandra, men då två parter har två olika språk kan det begränsa förståelsen och kommunikationen, till exempel då en direkt översättning av ett ord inte eventuellt har samma betydelse på det andra språket. Speciella ord som beskriver känslor är svåra att översätta så att det förmedlar klientens riktiga känsla som till exempel "ilska, ångest, smärta". (Fossum 2007, 288–289). Fossum (2007, 289) refererar Westermayer och Janca, som anser att lära sig uttrycka sina känslor på ett annat språk än sitt modersmål kan ta både lång tid och vara krävande. Fossum (2007, 290) refererar vidare Ting-Toomey, som anser att metaforer kan underlätta kommunikationen mellan klienten och den professionella, om det är något som används på samma sätt i de båda språkkulturerna, till exempel i likadana situationer och om de är lätta att översätta. Till exempel att tala om ett krossat hjärta då man talar om nedstämdhet. (Fossum 2007, 289–290). I en annan forskning anser man dock att metaforer även kan vara svåra att förstå även om språkkunskaper skulle vara goda, eftersom människor från olika kulturer kan beskriva smärta och nöd på olika sätt (Meuter, et.al. 2015, 2).

För att den muntliga kommunikationen ska fungera trots språksvårigheter måste språket vara tydligt och kommunikationen vara klar. Klientens och familjens kunskaper i språket som används inom vården påverkar hur bra det interkulturella mötet fungerar och hur bra band det bildas mellan klienten och den professionella. Ifall den professionellas kunskaper inom

språket som används inom vården är bristfälliga, kan även detta påverka det interkulturella mötet negativt, till exempel då den professionella själv är från en etnisk minoritet. Även om språksvårigheterna kan bli större om den professionella själv är från en etnisk minoritet kan även båda parternas interkulturella bakgrund skapa ett speciellt band mellan dem då de båda har en annan kultur än landet de bor i. (Tavalli, et.al. 2016, 58–59). Dessutom finns det en större chans till att de talar samma språk om de båda kommer från en etnisk minoritet. Nuförtiden finns det mycket material för klienter med annan kultur som inte har gemensamt språk med de professionella och då information om hälso- och sjukvårdstjänster kan läggas till den skriftliga informationen och guider av olika språk. Därmed är internet nuförtiden också en viktig informationskanal som kan underlätta interkulturellt möte. (ETENE-julkaisuja 11 2004, 11).

Olika kulturella övertygelser och språkskillnader kan göra det svårare för professionella att möta klienters behov med annan kultur även om de skulle använda sig av en tolk. Begränsad institutionell kapacitet, antingen när det gäller tids- eller resursbegränsningar kan göra det svårt att ge kulturkänslig vård, då det även kan finnas en rädsla över att uppleva rasism hos de klienterna med annan kultur. Även om professionell etik syftar till att skydda klienternas intressen, kan den vara i konflikt med den lagliga uppdragsgivaren som i många länder kan begränsa flyktingars rätt till hälsa. (Suphanchaimat, et.al. 2015, 12).

Då den professionella visar förståelse för klientens och familjens kultur skapas en känsla av att den professionella ger samma vård åt varje klient oberoende av hens kulturella bakgrund. Dessutom ger den kulturella kunskapen självsäkerhet åt den professionella då hen bemöter klienten och familjen. (Tavalli, et.al. 2016, 59).

Arbetet i barnrådgivning med goda resurser, tidig upptäckt av sjukdomar och störningar i utvecklingen, samt främjande av barns hälsa är barnrådgivningens grundläggande uppgifter. Barnrådgivningen i Finland utgör en central del av primärvårdens förebyggande och hälsofrämjande verksamhet. På kommunernas ansvar ligger att organisera mödra- och barnrådgivningstjänster där alla tjänster är frivilliga och avgiftsfria för familjerna. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas työntekijöille 2004, 20). Att jobba för att förstärka resurserna, ge mångsidigt stöd och stöda familjer och föräldraskap samt främja barns välbefinnande föreslås enligt social- och hälsovårdsministeriets handbok att som professionell fokusera sig på. Regelbunden uppföljning och olika besök, familjerådgivning och relaterade stödtjänster utgör en hörnsten för barnrådgivningen. Samtidigt är det viktigt att fokusera på familjer som är i behov av särskilt stöd, att ge möjlighet för ytterligare besök,

antingen på rådgivningsbyrån eller i form av besök i hemmet. På dessa sätt är det möjligt att genomföra principen om tidigt ingripande, som är en av de viktigaste principerna enligt social- och hälsovårdsministeriets handbok. Barnfamiljer ska delta förutom i de vanliga hälsokontrollerna i regelbundna barnrådgivningens mer omfattande hälsoundersökningar och i dessa omfattande hälsoundersökningar är rådgivningen riktad till hela familjen och professionella tar i beaktande familjernas välbefinnande samt färdigheter redan i planeringen och genomföranden av vården. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena – opas työntekijöille 2004, 18–22).

Då det gäller interkulturella småbarnsfamiljer är fokuset på att ge vård där kulturen beaktas. Kulturellt känslig vård uppfattas som ett effektivt sätt att främja bättre hälsotillstånd för de klienterna med annan kultur (Suphanchaimat, et.al. 2015, 9). I bemötandet med föräldrarna, bör de känna att hälsovårdaren har ett genuint intresse och respekt för barn, föräldrar och hela familjens välbefinnande och i stället för att möten genomförs endast som hälsovårdarens monolog, bör hen sträva efter att åstadkomma en mångsidig dialog mellan både barn, föräldrar och hälsovårdare. Metoder för professionella i interkulturella möten är att jobba resursförstärkande och öka ömsesidig tillförlitlighet, med att ge ärlig och aktuell information åt föräldrar enligt deras behov och förväntningar. Detta görs för att främja och möjliggöra barnets utveckling och förbereda föräldrar för eventuella negativa eller utmanande situationer i barnets utveckling. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas työntekijöille 2004, 95–96, 103–104).

10.2 Kulturella möten inom småbarnspedagogiken

Då familjer från andra kulturer kommer till ett daghem kan de sällan landets språk vilket kan vara krävande både för familjen och för den professionella, pedagogen. Ofta har barnen inte heller lekförmåga eller social kompetens. För att lättare integrera familjerna till kulturen i det nya landet, finns daghem i vilka barnen från treårsåldern är tre till fem timmar per dag för att vänja sig med språket och kulturen. Dessa daghem finns till för att förbereda barnen och familjerna till kulturen och språket innan de börjar i ett vanligt daghem. Tanken med daghemmen med inriktning på barn med invandrarbakgrund, är att barnen ska få ett basordförråd, fungera socialt tillsammans med andra barn, lära sig språket, lära sig leka och förstå vad som händer runt omkring dem. Utöver det behöver också föräldrarna lära sig hur daghemsverksamheten fungerar i det nya landet och få visa och berätta sina tankar och önskemål om sina barns uppfostran. (Ellneby 2007, 91–92).

I daghem med barn från många olika kulturer ser verksamheten rätt så lika ut som i andra daghem men pedagogerna försöker ännu mera låta barnen samtala och uttrycka sig för att de ska lära sig språket snabbt. Det är viktigt att barnen känner sig värdefulla. Språket är speciellt viktigt och man jobbar mycket med att stärka ordförrådet hos barnen. Man börjar med några ord och ökar efter hand. Det skulle vara bra om det fanns en pedagog som kan barnets hemspråk för att kunna fungera som en länk mellan hemspråket och hemkulturen och daghemmets språk och kultur, speciellt i de kulturer som skiljer sig mycket från varandra. Ett gemensamt språk är en viktig del i det mångkulturella daghemmet och därför övas språket på många olika sätt, till exempel genom lek, rörelse och sång. Barn lär sig språket genom lek och därför är det viktigt att barnen får leka mycket. Barnet lär sig uttrycka sig själv och att ta emot intryck samt får upplevelser och erfarenheter. Genom leken övar barnet också sin samarbetsförmåga vilket gör att barnen lär sig leka tillsammans med andra trots att de har olika språk samt att det i leksituationer är lätt för pedagogerna att använda ord och begrepp som barnen på detta sätt lär sig snabbt. Rörelselekar är också vanliga för att stimulera inläringen hos barn i mångkulturella daghem. Genom rörelselekar lär sig barnen inte bara att röra på sig utan motoriken blir också bättre samt att man också blandar in språket för att lära sig det snabbare. (Ellneby 2007, 95–99).

Det är viktigt att bemöta alla barn, oavsett vilken kultur de kommer från, som en individ då alla har olika erfarenheter och bakgrund. Trots att ett barn kommer från en viss kultur och har ett visst språk så representerar de många olika grupper i sin kultur. Daghemmet ska erbjuda barnen en trygg miljö för lek och inläring där alla är lika värda och har lika rätt till en bra början på lärandet och utvecklingen. Som pedagog måste man ändå komma ihåg att barn som kommer från en annan kultur har olika behov som man måste ta hänsyn till. För att barnet ska få en bra start i småbarnspedagogiken i Finland ska man visa att man accepterar barnet och lära barnet att känna positiva känslor för den finska kulturen och daghemmet. Att visa att man accepterar barnet kan hjälpa för att barnet ska känna sig tryggare och det minskar på aggressivitet och rastlöshet. Alla barn ska bli lika behandlade oavsett utseende, kläder, språk eller sätt, och alla har rätt att ha vänner. Det är viktigt att pedagogerna på daghemmet är observanta och direkt tar tag i mobbning, om sådan uppkommer. Det är speciellt viktigt att pedagogerna följer med och leder leken i början då barnen inte kan språket för att undvika mobbning och situationer där barnen inte kommer överens. En bra pedagog väcker barnets intresse och glädje i att vara en del av två kulturer och det är viktigt att barnet känner sig välkommet. (Frondelius 2004, 48–49).

Bozarslan (2005) nämner, i enlighet med Frondelius (2004), att det viktigaste när man möter personer ur andra kulturer är att man möter varje person som en individ och att inte dra alla över samma kam. En person är inte en kultur. Även om en person kommer från en viss kultur agerar inte alla i en viss kultur på samma sätt. Trots att det kommer flera personer från samma kultur till ett daghem är alla olika och därför ska man inte ha fördomar och döma en enskild person för att den kommer från en annan kultur. Alla har olika normer, värderingar och levnadssätt trots att de kommer från samma kultur och därför ska man möta varje nytt barn i daghemmet med nyfikenhet och utan några fördomar. (Frondelius 2004, 48; Bozarslan 2005, 23).

11 Småbarnspedagogik med mångfald i barngruppen

En systematisk helhet som omfattar småbarnspedagogiken är fostran, undervisning och vård av barn där syftet är att stöda barnets uppväxt, utveckling och inläring samtidigt som man främjar barnets välbefinnande. Detta gäller alla barn inom småbarnspedagogiken, och de barn som har invandrabakgrund, bör få hjälp i utvecklingen av sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utgående från barnets behov och förutsättningar ska utvecklandet av det nya språket gynnas. Förståelse och möjliggörande att producera språket ska kopplas ihop. Småbarnspedagogiken har en viktig uppgift gällande barn med invandrabakgrund, i och med att pedagogiken ska stöda barnet att integreras i det finländska samhället. (Utbildningsministeriet 2016, 21, 48-49).

11.1 Den professionellas uppgift i språkutvecklingen och språkförståelsen av ett annat språk

Det är viktigt att i inläringen av det andra språket att ge barnet mycket uppmuntran och beröm för sina försök att uttrycka sig, vilket inte är lika lätt som när ett barn lär sig tala det första språket, det vill säga modersmålet. Barnets språkliga fel bör inte markeras och barnet uppmuntras inte att upprepa sina tidigare fel på det korrekta viset. Det den professionella istället bör göra är att använda sig av ett korrekt språk i interaktionen med barnet. (Halme & Vataja 2011, 21).

Ju yngre barnet är, desto vanligare är det att barnet använder sig av sitt modersmål när de samtalar med utomstående, som till exempel med daghemspersonalen eller vänner. Vissa barn börjar upprepa vissa ord på det nya språket direkt när barnet exempelvis påbörjat dagvården, medan för andra barn kan det till och med ta upp till ett år innan de börjar

producera språket. Hur länge det tar innan barnet börjar tala, handlar om den tidigare nämnda ”tysta perioden”, då de tysta och blyga barnen kan ha längre tysta skeden än de utåtriktade. Det som bör betonas då det gäller språkkunskapen är att brister inom det nya språket inte handlar om bristfällig språkkunskap. Det är viktigt att den professionella fokuserar på hur barnet använder sig av språket i stället för på det barnet inte kan. Även de minsta försök av barnets användning av språket ska uppmärksammas av de professionella eftersom bristen inom det nya språket kan orsaka press för barnet när denne upplever att språkinläringen är för långsam. (Halme & Vataja 2011, 21–23). Även om barnet talar sitt modersmål och ingen förstår hen, ska barnet uppmuntras eftersom barnet då ges en möjlighet att framställa tankar, om till exempel ett händelseförlopp. Detta underlättar processen där barnet småningom lär sig att uttrycka sig på det nya språket. (Ellneby 2003, 53). En viktig uppgift för de professionella som kommer i kontakt med barn som inte ännu talar det nya språket är att fundera över hur barnet kan få sina önskemål och behov uttryckta (Halme & Vataja 2011, 23). För att uppmuntra barnet att kommunicera trots svårigheter i språkkunskapen behöver den professionella ge barnet rikligt med möjligheter att uttrycka sig på alternativa sätt, som med gester, mimik, tecken, musik, teckningar och drama (Ellneby 2003, 29).

För att främja kommunikation kan de professionella skapa mångsidiga och betydelsefulla situationer i daghemmet som underlättar talandet genom att göra det enkelt, naturligt och uppskattat. Genom ledda aktiviteter, antingen i smågrupper, på individnivå eller i hela gruppen, kan man gå igenom vardagliga interaktionssituationer där man strävar efter att finna aktiviteter som är på samma nivå för alla barnen. Ifall aktiviteten är för svår eller om man inte förstår sig på aktiviteten syns det till exempel genom att någon stör, men även de som är tysta och inte verkar delta i aktiviteten bör läggas märke till. Genom vardagliga situationer sker den största delen av språkundervisningen men de barn som inte behärskar det nya språket bör även få planerad och regelbunden undervisning av språket. Inom daghemmet påverkar den professionella i stor omfattning barnets inläring av det nya språket med hänsyn till att föräldrarna inte nödvändigtvis talar språket eller att de inte har kontakter med personer som talar språket. Det är därmed viktigt för den professionella att använda ett korrekt språk eftersom den professionellas språkbruk direkt påverkar barnets inläring, till exempel om pedagogen endast talar dialekt med barnet lär sig även barnet dialekt. Således bör den professionellas språkbruk vara intressant, inspirerande, tydligt och konsekvent. (Halme & Vataja 2011, 25–26).

Det finns flera sätt på hur språkutvecklingen kan stödas samtidigt som förståelsen av språket främjas. Ett barn med invandrarbakgrund orkar inte koncentrera sig i långa perioder under

dagen och för att försäkra sig om att barnet lyssnar kan den professionella exempelvis nämna barnet vid namn innan instruktioner ges eller genom att vidröra barnet. Genom mungymnastik kan den professionella understöda barnets artikulation och genom bilder och teckenspråk stöder den professionella barnets producering av språk. För att stöda förståelsen talar den professionella tydligt och lugnt och delar upp instruktionerna i små delar med en del i taget. Genom att använda sig av bilder och teckenspråk kan förståelsen av språket stödas. När det handlar om språkets struktur bör den professionella se till att denne talar tydligt och lugnt och genom att upprepa barnets felaktiga mening i rätt form kan språket korrigeras istället för att felet påpekas. Att locka barnet och väcka dess intresse till att läsa och skriva kan göras genom att inspirera barnet, göra hen delaktig och genom att utveckla lek- och inlärningsmiljön. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa).

Direkta sätt hur den professionella kan hjälpa barnet utveckla sin förståelse av språket är att använda sig av bilder eller föremål av olika ämnen som behandlas i olika situationer som barnet kommer i kontakt vid. Detta görs till exempel i sångstunden på daghemmet där gruppen sjunger om en nyckelpiga och den professionella samtidigt visar upp en bild på en nyckelpiga. Med att göra barnet medvetet om sin inläring och glädjas tillsammans med barnet uppmuntras denne och genom att ställa frågor, exempelvis om familjen, sporrar barnet till att tala. Genom lek stöds barnets språkutveckling men eftersom bristande språkkunskaper gör det svårt att bjuda in till lek eller gå med i en lek behöver den professionella hjälpa barnet. Samtidigt hjälper man barnet att hitta vänner. Alla barn är individuella och den professionella kan hjälpa barnet, med att uppleva vikten av differens, och det finns även olika inlärningsmöjligheter, vilket bör beaktas när metod väljs, eftersom alla metoder inte lämpar sig för alla. De vardagliga situationerna bör betonas i språkinläringen. (Helsingin kaupunki 2012, 7).

För att lära sig ett nytt språk behöver barnet upprepningar eftersom det kräver ca 60–70 upprepningar av ett ord innan barnet lär sig det. Det är viktigt att den professionellas språkbruk är konsekvent därför att ett objekt kan ha flera namn eller att talspråket har ändrat ordet kan man tillsammans med föräldrarna komma överens om hurdan bruk av språket man ska använda med barnet. (Helsingin kaupunki 2012, 9). Föräldrar och personal kan underlätta språkinläringen för barnet genom att undvika att själva använda sig av kodväxling, som nämndes tidigare, i och med att detta försvårar inläringen när barnet inte vet till vilket språk orden tillhör (Ellneby 2003, 29). Diskuterar man med barnet varje dag uppmuntrar man till användning av språket och genom att ställa frågor lägger man märke till

hur mycket barnet förstår, eftersom språkets bearbetning möjliggörs med att ställa öppna frågor istället för slutna. Som ”Hur kom du till daghemmet i morse?” vilken är en öppen fråga, istället för ”Kom du till daghemmet med bil i morse?” vilket är en sluten fråga. Eftersom öppna frågor kan vara svårare att förstå är det viktigt att barnet får god tid på sig att bearbeta svaret. Lekar så som motion och pyssel som inte kräver mycket språkligt kunnande stöder barnets delaktighet. Lekar som fantasilekar kräver däremot större språklig användning och stöder därför inte delaktigheten lika bra. (Helsingin kaupunki 2012, 9).

11.2 Professionellas kommunikation till föräldrar med invandrarbakgrund

Då ett barn med flyktingbakgrund kommer till ett daghem är det viktigt att så fort som möjligt göra en vård- och utvecklingsplan med familjen. Man måste vara noggrann med att lyssna och ta i beaktande familjens åsikter och önskemål då det gäller barnets uppfostran och kultur. Det kan lätt uppstå missförstånd om man talar olika språk och kommer från olika kulturer och därför är det speciellt viktigt att lyssna uppmärksamt på familjens önskemål om deras barn. I de viktiga utvecklingssamtalen, som daghemspersonalen har med föräldrarna om möjligt två gånger per år men vid behov också oftare, kan det vara bra att ha en professionell, utbildad tolk med för att man inte ska missförstå varandra. Det rekommenderas inte att äldre syskon ska tolka på utvecklingssamtal. (Frondelius 2004, 48–49). Nevala (2006–2008) upplyser om att en integrationsplan kan framställas innan barnet börjar i småbarnspedagogiken. Den kan till exempel fyllas i vid barnrådgivningen. Planen följs sedan upp två gånger per år, exempelvis i samband med småbarnspedagogikens utvecklingssamtal.

Under framställandet av planen kan barnet, föräldrarna, vårdpersonal och personalen inom småbarnspedagogiken närvara och en tolk² även vid behov. (Nevala 2006–2008). På det första samtalet med föräldrarna, ett så kallat inskolningssamtal, berättar daghemspersonalen om daghemmets verksamhet och målsättningar. Det är viktigt att familjen får denna allmänna information om daghemsverksamheten på sitt eget språk för att undvika missförstånd för både daghemspersonalen och föräldrarna. Det är bra att ta upp ärenden om barnets utvecklingshistoria, modersmålet, kultur, tro, lärandet av det nya språket samt vardagliga händelser på daghemmet som måltider och klädsel, redan i början för att undvika missförstånd. Ett bra sätt att bli bekant med en familj, som kommer från en annan kultur och

², Se vid behov kapitel 4, Lagstiftning.

vars barn ska börja på ett daghem i ett nytt land, kan vara att fara på ett besök i hemmet och hålla inskolningssamtal där. Genom att besöka hemmet bildas en bättre bild av familjens kultur och historia. Det är viktigt att man försöker få föräldrar från andra kulturer att engagera sig i daghemsverksamheten för att berika verksamheten med sina erfarenheter och sin kultur. Föräldrarna har möjlighet att bekanta sig med och påverka verksamheten genom familje- och föräldrakvällar samt att även feedback- och utvärderingssamtal kan ordnas. Utvecklingssamtalen är viktiga men även de dagliga samtalen då barnet lämnas och hämtas är viktiga. Det är viktigt att föräldrarna får förtroende för daghemspersonalen så att de vågar ta kontakt om de funderar över något. (Frondelius 2004, 49)

Med information och diskussioner med föräldrarna kan man behandla småbarnsfostrans syften och principer vilket betonas särskilt för barn med invandrarbakgrund. Det är viktigt att parallellt med inläringen av det nya språket för barnen, att föräldrarna får information om hur viktigt det är att bevara modersmålet och hur man i praktiken går till väga för att främja denna process. På så sätt bygger man grund för en funktionell tvåspråkighet. (Utbildningsministeriet 2016, 49).

Om åtminstone den ena föräldern är hemma, är det bättre för ett barn som påbörjar sin dagvård i en ny miljö och på ett nytt språk, att inte ha för långa dagar i daghemmet. I dessa fall bör man förklara åt föräldrarna att det inte har att göra med att barnet är ovälkommet till daghemmet, utan att det beror på att ett barn som har börjat med sin inläring av ett nytt språk, inte orkar koncentrera sig långa stunder i gången. Det har konstaterats att en längre dag på daghemmet inte garanterar en fortare och bättre inläring av det nya språket. (Halme & Vataja 2011, 65). Båda språken ska stimuleras parallellt. Om barnet lär sig ord och begrepp på det nya språket finns det risk för att ordet saknar förankring i barnets begreppsvärld och därför lätt kan glömmas bort. Följaktligen är det viktigt att de professionella underrättar de ord och begrepp som tränas i daghemmet till föräldrarna så att de kan upprepa orden och begreppen på modersmålet. (Ellneby 2003, 29).

12 Arbetsprocess

Skribenterna började examensarbetsprocessen i januari 2017 och då bestämdes syftet med arbetet och frågeställningarna fick sin början. Informationssökningen påbörjades och alla fyra skribenter letade information i databaser, på bibliotek och på relevanta hemsidor. Skribenterna delade jämlikt upp arbetets innehåll i fyra delar så att varje person kunde komma igång med skrivprocessen. Skribenterna gick igenom varandras innehåll och

korrigerade vid behov och lade till information där den saknades. Trots att alla skribenterna har haft möjlighet att inverka på alla delar av examensarbetet, har hälsovårdstuderandena fokuserat mest på vårdaspekten i arbetet och socionomstuderandena fokuserade mest på småbarnspedagogikaspekten. Arbetsprocessen har varit jämlik och alla skribenter har påverkat examensarbetets innehåll lika mycket. När teorin var skriven arbetade skribenterna tillsammans för att få examensarbetet enhetligt. Examensarbetet ingår i projektet "*Resursstarka barn - mångkulturell vård och omsorg bland barn och familjer*", och syftet med projektet är att producera en produkt till en hemsida som publiceras hösten 2017. Skribenterna hade som mål att leta upp relevanta råd för professionella inom social-och vårdbranschen för att sedan planera en produkt där råden kommer fram.

Själva formatet på produkten bestämdes i slutskedet av arbetsprocessen. Skribenterna samlade ihop konkreta exempel på tips som kan användas av de professionella som även tas upp i resultatet. Alla tips är från vetenskapliga källor och sammanfattas i resultatet. Produktens format är tre broschyrer var av två stycken tar upp tips för "Interkulturell kommunikation" och en tar upp tips för "Interkulturella möten".

På broschyren Interkulturell kommunikation 1 tar punkt ett och två upp tips för användning av icke-verbala kommunikationssätt. Teorin för broschyrerna med benämningen Interkulturell kommunikation 1&2 kommer upp i kapitel 13.1 De icke-verbala kommunikationsmetoderna utgörs i sin tur av den interaktion som sker utan uttalade ord och språk. Den icke-verbala kommunikationen består av bland annat kroppsspråk och gester (Viialainen 1995; 18; Mikluha 1998, 17,33; Ladberg 2000, 74; Andersson & Trygg 2009, 7; Stier & Sandström Kjellin 2009, 52). Punkt tre och fyra behandlar användningen av tolk som kommunikationsmetod med klienter från en annan kultur. Då en tolk ska användas vid kommunikationen mellan den professionella och klienten är det viktigt att den professionella planerar mötet noggrant samt vilken information som ska förmedlas (Eklöf, et.al. 2014, 146–147). Brämberg och Sandman (2012, 163) kommer även fram i sin forskning till att tolken ska vara en objektiv person i tolkningssituationen och endast förmedla information från den professionella till klienten och vice versa. Punkt fem tar upp barnets språkutveckling. Punkt sex tar upp hur den professionella kan ta föräldrarna med i verksamheten som berör klienten. Det som är speciellt viktigt att berätta för föräldrarna är hur verksamheten fungerar samt daghemmets målsättningar. Föräldrarna ska få denna information på sitt eget språk för att missförstånd ska undvikas. (Frondelius 2004, 48–49). Broschyren Interkulturell kommunikation 2 är en fortsättning till broschyren Interkulturell kommunikation 1. Här tar punkt sju och åtta upp barnets språkutveckling bland annat om hur den professionella ska

reagera på invandrarbarnets språkanvändning, samt hur språkutvecklingen gynnas. Den professionella ska inte markera ett barns språkliga fel eller uppmuntra barnet att upprepa de tidigare felsagda orden på ett korrekt sätt (Halme & Vataja 2011, 21, 25–26). Barnet ska också få tid och möjlighet att uttrycka sig i varierande språkliga förhållanden (Helsingin kaupunki 2012, 9; Utbildningsministeriet 2016, 31). Punkt nio tar upp tips hur den professionella kan tolka barnets beteende. Barn som inte förstår aktiviteten syns i och med att barnet stör eller så är barnet tyst och deltar inte i aktiviteten (Halme & Vataja 2011, 21, 25–26). Tips tio fortsätter på temat språkutveckling och tar upp hur den professionella ska använda för att främja utvecklingen. Den professionellas språkbruk bör vara intressant, tydligt och konsekvent samt inspirerande (Halme & Vataja 2011, 26).

Punkt elva tar upp tips på hur den professionella kan aktivera invandrarbarnet och punkt tolv tar upp hur kommunikationen och språket samverkar med varandra. På grund av att barnet med invandrarbakgrund inte orkar koncentrera sig i långa perioder under dagen i daghemmet, kan den professionella använda sig av olika metoder för att försäkra sig om att barnet är uppmärksam. Den professionella kan till exempel nämna barnets namn innan instruktioner ges eller att den professionella vidrör barnet. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa). Språket samverkar med kommunikationen genom att språket utvecklas genom kommunikation och kommunikation utvecklas genom språket. Detta sker enligt hur språket utvecklar kommunikationen och kommunikationen utvecklar språket. (Ladberg 2000, 102).

Den sista delen i broschyren, interkulturella möten, har skribenterna sammanfattat de viktigaste principerna vad som bör beaktas vid interkulturella möten. Punkten ett, två och tre handlar om vikten i att professionella har kunskap samt förståelse för både sin egen kultur samt klienternas, till detta har skribenterna kommit fram till i resultaten på sidan 47 var både Mikluha (1998, 33) och ETENE-julkaisu 11 (2004, 10) anser att dessa är en av de viktigaste principerna som bör beaktas. Punkterna fyra och fem tar upp hur professionella kan skapa en känsla av trygghet hos klienten genom att de visar intresse och lyssnar noggrant och hur metaforer som används inom båda kulturerna kan underlätta mötet. Dessa punkter tycker skribenterna är viktiga vid interkulturella mötet och i resultaten på sidan 49, anser Ting-Toomey, som refereras av Fossum (2007, 288–290) att metaforer kan underlätta kommunikationen, till exempel att tala om ett skadat hjärta då man talar om nedstämdhet kan fungera som ett hjälpmedel i dialogen. I punkt sex, som är den i sista punkten, tas det

upp vikten i leken, då den är ett hjälpmedel för att skapa gemenskap. I resultaten sida 50, anser Frondelius (2004) att genom att varje barn bemöts med respekt och att det är professionellas ansvar att ta i tag mobbning i barngruppen, om sådan uppkommer. En trygg miljö för lek och inläring skall erbjudas för varje barn och för att undvika utanförskap är det den professionella som leder leken och tar alla i beaktande (Frondelius 2004, 48). Liknande resultat har framkommit i Helsingin kaupunki (2012, 7) där den professionella bör ta ledningen i leken till en början för att hjälpa barnet med bristande språk att hitta vänner.

13 Resultat

I detta kapitel presenteras examensarbetets resultat vilket är en sammanfattning av dess teori, nya fakta har inte tillagts. Resultatet i arbetet ska vara objektivt och motiverat. Resultatet ska ha en förankring till syftet och frågeställningarna som framkommer i början av arbetet. (Björklund & Paulsson 2012, 50).

Litteraturgenomgången har gett flera resultat som svarar på arbetets frågeställningar; ”Vad ingår i kommunikationen och vad ska beaktas i den interkulturella kommunikationen?” Och ”Hur kan man stöda interkulturella möten mellan de mångprofessionella inom social- och vårdbranschen och klienter med annan kultur?”. Resultatet presenteras med hjälp av följande underrubriker, nämligen ”Olika kommunikationsmetoder vid interkulturella möten” och ”Faktorer som påverkar och bör beaktas vid interkulturella möten”. I kapitlet 13.1, den första delen av resultatet, redogörs för vad kommunikation är, vad interkulturell kommunikation är, alternativa kommunikationsmetoder, användning av tolk som kommunikationsmetod och barnets språkliga utveckling av det nya språket.

Användning av tolk som kommunikationsmetod upptar en stor del av resultatet och för att då det inte finns ett gemensamt språk mellan klienten och den professionella så kan det finnas ett behov av att använda sig av en tolk som kommunikationsmetod (Fossum 2007, 309–311). I kapitlet 13.2, den andra delen av resultatet, tar skribenterna upp mötet med klienter med annan kulturell bakgrund, småbarnspedagogik, mångprofessionell kommunikation med föräldrar, klienter med olik kulturell bakgrund samt kulturella möten inom vården och småbarnspedagogiken.

13.1 Språkutveckling och olika kommunikationsmetoder vid interkulturella möten

Vad ingår i kommunikationen och vad ska beaktas i den interkulturella kommunikationen? Så lyder den första frågeställningen i detta examensarbete. Alltså vad är kommunikation, interkulturell kommunikation och vad ska beaktas när man kommunicerar i interkulturella sammanhang? Med hänsyn till samverkan mellan kommunikation och språk skrivs ännu om resultatet av språkutvecklingen. Även barnets inläring av ett nytt språk kommer att presenteras.

I början av inlärningsprocessen av det nya språket har barnet olika strategier i sina kommunikationsförsök där barnet antingen väljer att föra dialoger på sitt modersmål eller så är barnet tyst. Ifall barnet väljer att vara tyst genomgår barnet den så kallade ”tysta perioden”. (Ellneby 2003, 26; Halme & Vataja 2011, 22). Den tysta periodens längd varierar och Tabors anser (enligt Björk-Willén 2014, 88) att den tysta perioden är längre för yngre barn. Halme och Vataja (2011) påpekar i sin tur att blyga och tysta barn har längre tysta perioder. När inläringen av det nya språket framskridit så långt att barnet börjar producera språket, konstaterar Ellneby (2003), att under inlärningsprocessen av ett nytt språk kan barnet medvetet alternera mellan det nya språket och modersmålet. Detta kallas kodväxling. Parszyk (2002) bekräftar detta och förklarar, i enlighet med Ellneby (2003), att alternera mellan olika språk innebär att individen saknar ett visst ord på ettdera språket eller upplever att det ena språket är ofullständigt (Parszyk 2002, 37–38; Ellneby 2003, 28–29). Ellneby (2003, 28–29) betonar att föräldrar och de professionella kan underlätta barnets språkinläring genom att undvika att själva använda sig av kodväxling på grund av att det försvårar barnets förståelse över vilket ord som hör till vilket språk.

Utbildningsministeriet i ”Grunderna för planen för småbarnspedagogik” (2016, 31) nämner, i enlighet med Halme och Vataja (2011, 21) att den professionellas språkbruk ska ses över. Det är viktigt att den professionella använder sig av ett korrekt språk i samspelet med barnet. Barnet ska också få tid och möjlighet att uttrycka sig i varierande språkliga förhållanden (Helsingin kaupunki 2012, 9; Utbildningsministeriet 2016, 31). Trots att ett barn kan lära sig flera språk är det inte självklart att barnet gör det om det inte finns en klar orsak till varför barnet behöver språket. Det måste finnas ett motiv till varför inläringen av det nya språket ska ske. Till exempel kan barnet behöva lära sig ett nytt språk för att kunna uttrycka sina

behov eller för att kunna kommunicera med sina vänner. (Ladberg 2000, 109; Ellneby 2003, 11).

Kommunikation består av verbala och icke-verbala kommunikationsmetoder där de verbala sätten att uttrycka sig på utgörs av de uttalade orden och språket (Mikluha 1998, 17; Ladberg 2000, 74). De icke-verbala kommunikationsmetoderna utgörs i sin tur av den interaktion som sker utan uttalade ord och språk. Den icke-verbala kommunikationen består av bland annat kroppsspråk och gester. (Viialainen 1995; 18; Mikluha 1998, 17,33; Ladberg 2000, 74; Andersson & Trygg 2009, 7; Stier & Sandström Kjellin 2009, 52). Den icke-verbala kommunikationen är viktig genom att de icke-verbala sätten att uttrycka sig betonar de uttalade orden genom att kroppen ger uttryck åt det som sägs (Ladberg 2000, 74, Stier & Sandström Kjellin 2009, 52).

Hur mycket den icke-verbala kommunikationen utgör av den totala kommunikationen varierar beroende på källa. Mikluha (1998, 33) anser att den utgörs av ca 90 %, medan Halme och Vataja (2011, 56) konstaterar att den består av ca 80 % av all den mänskliga kommunikationen.

Gudykunst och Kims definition på interkulturell kommunikation finns i båda verken av Stier (2004, 38) och Stier och Sandström Kjellin (2009, 35) där interkulturell kommunikation definieras som den kommunikation som sker mellan personer som har blandade kulturer. Det finns olika sätt att kommunicera på och i interkulturell kommunikation bör de deltagande parterna i kommunikationen se över sitt bruk av både verbala och icke-verbala sätt att uttrycka sig på eftersom kommunikationen skiljer sig åt beroende på vilken kulturell bakgrund olika individer har. (Nilsson & Waldemarson 1994, 129; Mikluha 1998, 17; Maier-Lorentz 2008, 38; Stier & Sandström Kjellin 2009, 51–52). När de deltagande parterna i kommunikationen samspelar kan missförstånd uppstå som resultat av att kulturerna och kommunikationsfärdigheterna i kulturen skiljer sig åt markant. (Nilsson & Waldemarson 1994, 128; Frondelius 2004, 48–49; Stier & Sandström Kjellin 2009, 53; Halme & Vataja 2011, 54).

Enligt Ladberg (2000, 102) är den grundläggande orsaken till barnets språkutveckling en önskan om att kunna kommunicera med sina nära samt att förstå sin tillvaro. I två års ålder är barn nyfikna, frågar mycket och börjar bilda meningar med två till tre ord (Ellneby 2003, 24). Enligt Ellneby (2003, 24) och Andersson och Trygg (2009, 19–20) börjar barnet i tre års ålder lära sig svårare meningar och att ställa frågor. Ordförrådet fortsätter att öka snabbt ännu i tre- och fyraårsåldern. Förmågan att förstå vad som händer och vad som hänt utvecklas

också i tre till fyraårsåldern. Användningen av prepositioner börjar också ske på rätt sätt. Andersson & Trygg (2009, 19-21) säger att i fyraårsåldern börjar grammatiken och uttalet vara långt utvecklat. Ellneby (2003, 24–25) är på samma spår då hon menar att barnet i fyra- till femårsålder använder sig av meningar med fyra eller fler ord och sammanbinder språket med aktiviteter. I fem- till sexårs ålder har barnet ett långt utvecklat språk och förstår sig på innehållet i språket. Småbarn kommunicerar för det mesta bara med närstående vuxna eftersom de förstår barnet och anpassar kommunikationen därefter. Då barnet blir äldre kommunicerar det också med andra i sin egen ålder. Detta betyder att då barnen är små har de ett större behov av närkommunikation och då de blir äldre kommunicerar de mera också via fjärrkommunikation, exempelvis per telefon. (Andersson & Trygg 2009, 24, 26).

När barnfamiljen flyttar till det nya landet med ny kultur och nytt språk påbörjas inlärningsprocessen av ett nytt språk. Ladberg (2000, 77) påstår i enlighet med Ellneby (2003, 15) och Halme och Vataja (2011, 13) att de flesta barn runt omkring i hela världen kommer i kontakt med mer än ett språk i vardagen. Inläringen av ett nytt språk kan ske antingen simultant eller successivt. Simultan inläring innebär att barnet omedvetet lär sig ett nytt språk parallellt med inläringen av modersmålet. Successiv inläring av ett språk handlar om att barnet först lär sig prata modersmålet och i efterhand lär sig det nya språket. Det finns fördelar med båda sätten att lära sig prata. Som tidigare nämndes, lär sig barnet i den simultana inläringen språket omedvetet. Å andra sidan har barnet fördelen i den successiva inläringen att minnet är bättre, barnet har större inblick av omvärlden och att barnet hanterar information bättre. Dock kan barnet göra motstånd för inläringen av det nya språket i denna inlärningsprocess. (Ellneby 2003, 27–28; Halme & Vataja 2011, 14).

Språket samverkar med kommunikationen genom att språket utvecklas genom kommunikation och kommunikation utvecklas genom språket. Barnets språkutveckling påverkas främst av en önskan att kommunicera med sina närstående där språket samverkar med kommunikationen. Detta sker enligt hur språket utvecklar kommunikationen och kommunikationen utvecklar språket. (Ladberg 2000, 102).

Enligt Frondelius (2004, 48) är det viktigt att de professionella inom dagvården följer med barnen i deras lek, eftersom barn kan ha svårigheter med att komma överens med andra på grund av den bristande språkförståelsen. Liknande resultat har Helsingin kaupunki (2012, 7) som anser att den professionellas hjälp i och med ledningen i leken, kan hjälpa barnet att hitta vänner. Både Ellneby (2007, 98) och Helsingin kaupunki (2012, 7) har kommit till slutsatsen om att leken stöder barnets språkutveckling.

Den professionella kan, genom ledda aktiviteter som pyssel och lek, gå igenom olika vardagliga interaktionssituationer vars mål är att hitta aktiviteter som är på samma nivå för alla barn. Dessa aktiviteter kan vara antingen i smågrupper, på individnivå eller i hela gruppen. Barn som inte förstår aktiviteten syns i och med att barnet stör eller så är barnet tyst och deltar inte i aktiviteten. Språkundervisningen sker oftast genom olika vardagliga situationer men barn som inte ännu behärskar det nya språket bör få planerad och regelbunden undervisning av det nya språket. Den professionella ska inte markera ett barns språkliga fel eller uppmuntra barnet att upprepa de tidigare felsagda orden på ett korrekt sätt. (Halme & Vataja 2011, 21, 25–26). Den professionella bör istället själv upprepa det barnet sagt fel, bara att på rätt sätt (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa). Detta görs med hänsyn till att de professionellas språkanvändning kan direkt påverka barnets. Detta syns tydligt i daghemmet, till exempel om den professionella inom dagvården använder sig enbart av dialekt så är det även dialekt som barnet lär sig. Den professionellas språkbruk bör även vara intressant, tydligt och konsekvent samt inspirerande. Alla försök av barnet att producera det nya språket ska uppmärksammas av de professionella. (Halme & Vataja 2011, 26).

Barnets inlärningsprocess av det nya språket påverkas av hur gammal barnet var när denne flyttade till det nya landet och av hur länge barnet har bott i det nya landet. Barn som inte ännu fyllt sex år har möjlighet att utveckla likadana språkkunskaper som ett barn som ursprungligen härstammar från det nya landet. Föräldrarnas attityder gentemot hur de förhåller sig till inläringen av det nya språket påverkar inläringen för barnet. Även hur många förbindelser de har till de som talar det nya språket främjar barnets inlärningsprocess. Barnet bör uppmuntras att använda sig av modersmålet i hemmiljö men om barnet kommer i kontakt med det nya språket även hemma, så har det en positiv inverkan på barnet. Detta är situationer till exempel när de yngre syskonen lär sig sånger och ramsor på det nya språket av sina äldre syskon. (Halme & Vataja 2011, 22–23).

Barn behöver upprepningar för att lära sig ett nytt språk. Detta ses till exempel genom att det krävs ungefär 60–70 upprepningar av ett ord innan barnet lär sig det. Detta har bekräftats av både Halme och Vataja (2011, 25) samt Helsingin kaupunki (2012, 9). På grund av att ett objekt kan ha flera namn behöver de professionella vara konsekventa i ordvalen i interaktionen med barnet. Tillsammans med föräldrarna kan de professionella komma i samförstånd över hurdant bruk av språket ska användas med barnet. (Helsingin kaupunki 2012, 9). Ellneby (2003, 29) konstaterar vidare, över vikten att de professionella underrättar

de ord och begrepp som tränas i daghemmet till föräldrarna för att de i sin tur kan upprepa orden och begreppen åt barnet på modersmålet.

På grund av att barnet med invandrarbakgrund inte orkar koncentrera sig i långa perioder under dagen i daghemmet, så kan den professionella använda sig av olika metoder för att försäkra sig om att barnet är uppmärksamt. Den professionella kan till exempel nämna barnets namn innan instruktioner ges eller att den professionella vidrör barnet. Genom att dela upp instruktionerna och genom att tala tydligt och lugnt kan den professionella stöda barnets språkförståelse. (Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa).

När bristen på ett gemensamt språk medför svårigheter i den interkulturella kommunikationen och situationen kräver en fungerande kommunikation, kan de professionella använda sig av olika metoder för att främja förståelse. Exempelvis genom användning av alternativ och kompletterande kommunikation kan kommunikationssituationer där de verbala uttrycken inte är tillräckliga underlättas. (Andersson & Trygg 2009, 7; Halme 2011, 94; Halme & Vataja 2011, 31). Alternativ och kompletterande kommunikation innebär en kommunikationsform där kommunikationen kan stödjas genom bland annat bilder, gester och stödtecken (Andersson & Trygg 2009, 50–52; Halme & Vataja 2011, 31). Användningen av bilder betonas både av Halme, Vataja (2011, 31) samt Maier (2012, 4–5) som anser att dialogen kan underlättas i interkulturella kommunikationer eftersom bilder kan underlätta förståelsen.

Då den professionella och klienten möts inom social-och vårdarbetet och inte har ett gemensamt språk kan det finnas ett behov av att använda sig av en tolk som kommunikationsmetod. Även i situationer där antingen klienten eller den professionella har vaga kunskaper i den andres språk rekommenderas det att använda sig av en tolk då det är klientens hälsa och välfärd som behandlas. Att inte använda sig av en tolk även om det skulle behövas kan leda till feldiagnoser och onödiga möten. (Fossum 2007, 309–311). Tolken fungerar som en förmedlare mellan två parter och ska vara opartisk. Tolken ska översätta allting de olika parterna säger och inte förändra orden i meningarna till exempel från inofficiella till officiella. (Tolkning under asylförande-Guide för tolkar 2010, 9–13). Brämberg och Sandman (2012, 163) kommer även fram i sin forskning till att tolken ska vara en objektiv person i tolkningssituationen och endast förmedla information från den professionella till klienten och vice versa.

Tolkens professionalitet, kunskap och personlighet påverkar tolkningssituationen på flera sätt. Av tolken krävs det god kunskap och terminologi inom båda språken. Vid tolkningssituationen är det viktigt att kommunikationen sker mellan den professionella och klienten, till exempel ska ögonkontakten ske mellan dem två och inte mellan tolken och klienten. Kommunikationen ska vara tydlig, orden ska väljas noggrant och skämtsamma meningar ska undvikas. (Eklöf, et.al. 2014, 145–147).

Då en tolk används vid kommunikationen mellan den professionella och klienten är det viktigt att den professionella planerar mötet noggrant samt vilken information som ska förmedlas (Eklöf, et.al. 2014, 146–147). Brämberg och Sandman (2012, 163) anser i sin forskning att den professionella ska anpassa sitt språk till tolkningssituationen. Dessutom kan den professionella vid behov förklara orden till tolken så att hen lättare kan översätta dem på rätt sätt.

Klienten kan lämna viktig information osagd på grund av att hen inte litar på att tolken, men skulle inte ha något problem med att förmedla informationen till enbart den professionella (Eklöf, et.al. 2014, 145–148). I en annan forskning kom det även fram att klienten kan ha problem med att lita på att tolken inte för vidare den informationen som klienten delar med sig av under mötet. (Eklöf, et.al. 2016, 542).

Att använda en familjemedlem som tolk bör undvikas, speciellt om familjemedlemmen är ett barn (Eklöf, et.al. 2014, 145–148). Användning av en familjemedlem som tolk kan även leda till att all information inte blir översatt till den professionella. (Ekström & Söderbäck 2014, 34).

Att ha kunskaper om två språk betyder inte automatiskt att man har behörighet inom tolkningsarbete och ska undvikas eftersom det kan anses vara oetiskt och kan ha negativ följd, men vid akuta fall kan en familjemedlem eller en språkkunnig anställd användas som översättningsstöd. (Fossum 2007, 316–317).

13.2 Faktorer som påverkar och bör beaktas vid interkulturella möten

För att klara av ett kulturmöte behöver individer vissa färdigheter och kunskaper som finns i den interkulturella kompetensen för att dessa ska kunna samspela interkulturellt. Halme och Vataja (2011, 101) refererar Hallinoja, som anser att interkulturell kompetens handlar om att en individ besitter en medvetenhet om olika kulturer, de har en situationsenlig kunskap av de olika kulturerna samt att de har en förmåga att kunna tolka det språkbruk som

används i samhället. Stier (2004, 139) refererar till Gudykunst och Kim samt Stier, som anser att individer som är interkulturellt kompetenta också behöver öppenhet, nyfikenhet och en förståelse för den egna kulturen likväl som för de andras. För att en individ sedan ska kunna samspela interkulturellt behöver denne dessa olika färdigheter och kunskaper, eftersom dessa faktorer hjälper individen att utveckla sin förståelse av interkulturell kompetens genom att denne skapar en förståelse för andra individers bakgrund, synsätt och traditioner (Stier 2004, 139; Halme & Vataja 2011, 101).

För vårdpersonal eller familjeservice är det nödvändigt att bekanta sig med klienters kultur för att göra det möjligt för dem att tillhandahålla lämpligt stöd och hjälp (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas työntekijöille 2004, 249). Vid interkulturella möten är en av de viktigaste principerna för de professionella att handleda klienter med respekt, ha förståelseförmåga samt empati (Mikluha 1998, 33; ETENE-julkaisuja 11 2004, 10). Det är även viktigt att de professionella har god kunskap inom sitt eget område och har tillräckliga interaktionsfärdigheter (ETENE-julkaisuja 11 2004, 10). Detta anser också Suphanchaimat et al. (2015, 7) i forskningen var brist på språk- eller kulturkunskap både när det gäller professionella eller klienter med annan kultur kan vara orsaken varför den effektiva kommunikationen samt bemötandet mellan dem kan bli mer komplicerat.

Att handleda klienter från en annan kultur kräver kulturell självkänedom, modet att ställa frågor och ansvar att möta varje klient som en enskild människa var hans människovärde respekteras och uppskattas. För professionella är det också viktigt att bekanta sig med klienternas kulturella bakgrund för att göra det möjligt för dem att ge tillräckligt trygghet, stöd och hjälp och att öka förståelsen av andra kulturers tankesätt i kulturmötena. Generellt handlar kulturmöten om personer som vill minska på tvister och problem i sessioner med andra individer och frambringa ett meningsfullt varande. De färdigheter som krävs att öka förståelsen i kulturmötena och andra kulturers tankesätt är interkulturella erfarenheter, kunskaper och instinkter. (Viialainen 1995, 19; Stier & Sandström Kjellin 2009, 13–14). Vid interkulturella möten kan dock många andra oskrivna regler styra diskussionen, exempelvis talesättet. Därför är det viktigt att ta i beaktande hur den professionella talar till klienter från en främmande kultur på korrekt sätt så att talesättet är artigt och respektfullt. Även om ett stort problem har upplevts vara brist på gemensamt språk, är den ändå en del av interaktionen, då icke-verbala kommunikationen lyfts fram. Kroppsspråk som ansiktsuttryck, gester och kroppshållning styr diskussioner och dess utveckling. (Viialainen 1995, 18; Ladberg 2000, 74–75). Då det finns språksvårigheter mellan klient, familj och professionella i ett interkulturellt möte uppskattas det och skapas trygghet när den

professionella är snäll och öppen (Mikluha 1998,33; Blennberger 2013, 12–13, 16; Tavalli, et.al. 2016, 56–58).

Inom kulturella möten i vården och det sociala området påverkas de professionella av den allmänna kunskapen i sitt eget yrkesområde, egna attityder och förståelse emot olika kulturer samt kunskapen om dem (Tavalli, et.al. 2016, 54). Alla har rätt till att bli bemött med respekt, oberoende ställning eller bakgrund. Det påverkar samtidigt till att öka ett tryggt och gott band mellan klienter och interkulturella mötet. Genom att lyssna och visa intresse även om det kan finnas kulturella olikheter mellan professionella och klienter, skapar en känsla hos familjen att deras barn, klienten, är i trygga händer. (Frondelius 2004, 48; Eklöf, et al. 2016, 543; Tavalli, et.al. 2016, 56–58). Eklöf et al. (2016, 543) nämner ännu att genom att den professionella har förståelse för klientens kultur och religion betyder det även att den professionella visar respekt för de religiösa regler klienten kan ha.

Den främmande vårdmiljön kan ha både positiv och negativ verkan på det interkulturella mötet (Tavalli, et.al. 2016, 56–58). Eklöf et al. (2016, 543) håller med och anser att vårdmiljön kan påverka klientens integritet, antingen positivt, där klienten upplever att denne kan lätt dela med sig sina problem och tankar, men också negativt, där klienten känner sig obekvämt när denne ska göra saker hen inte är van vid. Tavalli et. al. (2016, 56–58) betonar hur den professionella kan ha svårt att veta vad som är passande att fråga och göra, enligt klientens kultur, och klienten kan känna sig dåligt bemött om den professionella inte lägger mycket tid på klienten. Därför är det viktigt att den professionella förklarar hurdan vårdmiljön är i den professionellas land.

För både rådgivningen och småbarnspedagogiken är utgångspunkterna de samma: att främja barnets tillväxt, utveckling och lärandet samt stödja föräldrar i deras uppfostran (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena – opas työntekijöille 2004, 44). Med hjälp av språket kan vi kommunicera med varandra men om klienten och de professionella inte har ett gemensamt språk, kan det begränsa förståelsen och därmed hela det interkulturella mötet. Vid situationer kan det vara svårt att uttrycka sig och speciellt ord som beskriver känslor, till exempel ”ilska, ångest, smärta”, kan vara svårt att översätta. Då kan interkulturella möten kännas krävande och klienten kan känna att hen är oförmögen att uttrycka sig själv korrekt. Fossum (2007, 288–290) refererar Ting-Toomey, som anser att i sådana situationer kan interkulturella metaforer, som används i båda kulturer på samma sätt och lätta att översätta ett hjälpmedel som underlättas kommunikationen. Det kan till exempel vara att tala om ett skadat hjärta då man talar om nedstämdhet. (Fossum 2007, 288–290). Användning av

metaforer kan dock också ha en negativ påverkan när människor från olika kulturer kan beskriva smärta och nöd på olika sätt och då kan metaforer vara svåra att förstå även om språkkunskapen är tillräcklig (Meuter, et.al. 2015, 2). Användningen av metaforer kan därför vara både positivt och negativt.

Det är viktigt att ta i beaktande familjens åsikter och önskemål gällande uppfostran och kultur, då det kommer ett barn med invandrabakgrund till daghemmet. Då man talar olika språk kan det lätt ske missförstånd och därav är det viktigt att vara uppmärksam och lyssna noggrant på vad föräldrarna säger. Då ett barn med invandrabakgrund kommer till ett nytt daghem håller man, så som med alla andra föräldrar, ett inskolningssamtal. Det som är speciellt viktigt att berätta för föräldrarna är hur verksamheten fungerar samt daghemmets målsättningar. Föräldrarna ska få denna information på sitt eget språk för att missförstånd ska undvikas. (Frondelius 2004, 48–49). I daghem med mångkulturella barngrupper är det viktigt att de professionella får barnet att känna sig välkommet och tryggt. Språket är också en viktig del då barnet och den professionella inte talar samma språk. Man övar språket genom olika sorters lekar till exempel sång- och rörelselekar. (Ellneby 2007, 96).

Varje barn ska mötas med respekt och som en enskild individ. En trygg miljö för lek och inläring ska erbjudas för varje barn och varje barns kultur ska tas i beaktande. Det är viktigt att visa att man accepterar barnet som det är och att direkt ta tag i om det uppkommer mobbning i barngruppen. För att undvika mobbning och utanförskap är det bra att den professionella leder leken i början. (Frondelius 2004, 48). För att barnet ska få ett basförråd av ord, kunna fungera socialt med andra barn, lära sig språket och lära sig leka samt utveckla en förståelse för vad som sker i näromgivningen är orsaken varför daghem med inriktning på barn med invandrabakgrund är viktigt. I samband med detta får föräldrarna en inblick i daghemmets verksamhet i det nya landet, samtidigt som de får en möjlighet att visa och berätta om sina tankar och önskemål gällande sina barns uppfostran. (Ellneby 2007, 91–92).

Varje person ska behandlas jämlikt och som en enskild individ oavsett vilken kultur man kommer från. Alla barn är olika trots att de kommer från samma kultur och därför är det viktigt att inte ha fördomar för en person eller kultur. Varje enskild individ har sina egna normer, värderingar och levnadssätt oavsett vilken kulturbakgrund personen har. (Bozarslan 2005, 23). Enligt Suphanchaimat et. al. (2015, 9), ses kulturkänsligt bemötande där kulturen tas i beaktande som ett effektivt sätt att främja hälsotillståndet hos klienter med annan kultur.

14 Broschyr

Produkten³ till ”Resursstarka barn” vill skribenterna att ska vara en broschyr de professionella inom social-och vårdbranschen kan söka stöd ifrån då de kommer i kontakt med en klient med en annan kultur. Produkten innehåller tips som är komprimerade ur detta examensarbete. Skribenterna önskar att produkten skapar ett intresse för examensarbetet för de professionella och att de läser hela arbetet för att få mera information om interkulturell kommunikation och interkulturella möten. Designen på produkten letades upp på en hemsida som heter *Canva*⁴, där personer kan med hjälp av ett grafiskt program antingen kan skapa en layout eller använda en färdig layout för olika grafiska produkter. Skribenterna använde sig av en färgglad, färdig design som redigerades genom att det lades till tips för de professionella i informationsrutorna. Tre format gjordes, två för interkulturell kommunikation och en för interkulturella möten.

Idén med produkten är att den kan användas både som elektronisk version och läsas på hemsidan eller som utprintad version, till exempel på en anslagstavla i de professionellas mottagningsrum.

15 Etik och tillförlitlighet

Etik är alltid närvarande då man skriver examensarbete och gör en forskning. Det finns olika nivåer av etiska frågeställningar som bör beaktas och det mest betydande är vad och vilka mål vetenskap och forskning bidrar till, vad forskas om och vad utelämnas. Det är viktigt att avgränsa och definiera forskningsproblemet samt att temat är vetenskapligt meningsfullt och berättigat. Det valda forskningsområdet och definitionen av forskningsproblemet får aldrig förolämpa någon eller innehålla nedsättande antaganden för en viss klient eller grupp av människor. (Leino-Kilpi 2014, 366). Därför har skribenterna i examensarbetet fokuserat allmänt mellan skillnader på olika kulturer, inte speciellt till en viss kultur eftersom svårigheter och generaliseringar kan förekomma med tanke på okunskap om en annan kultur och traditioner. Valet av forskningsområde är småbarn vilket bör behandlas med försiktighet eftersom småbarn kategoriseras enligt Leino-Kilpi som en sårbar grupp, och om det antas att de individer som hör till en sårbar grupp är svagare än andra, blir det etiskt problematiskt

³ Se Bilaga 1, Tre broschyrer

⁴ www.canva.com

(Leino-Kilpi 2014, 366). Med hjälp av tidigare vetenskapliga forskningar och vetenskaplig litteratur, har skribenterna försökt få svar på forskningsproblemen.

För att öka tillförlitligheten i examensarbetet, bör det alltid uppmärksammas att den vetenskapliga litteratur som används är tillförlitlig och tillräcklig samt att litteraturens kvalitet och etik utvärderas och svarar på forskningsproblemet och att den är etiskt motiverad. (Leino-Kilpi 2014, 366–367). Den viktigaste etiska frågan enligt Koskinen (1993, 222) är hur man ser på människan och med detta anses personen själv och andra. Att se människan som en helhet och se både klienten och professionella lika och på samma nivå, har en betydande roll i den etiska delen arbetet i examensarbetet. Hälso- och socialområdets etiska huvudprinciper är att respektera klienternas självbestämmanderätt samt att handleda klienter lika. (Valtakunnallinen Sosiaali- ja Terveysalan eettinen neuvottelukunta, ETENE-julkaisu 9 2011, 9).

Bemötande och etik kopplas ofta ihop. Enligt Blennberger (2013), anses med bemötande, attityd, förhållningssätt och grundinställning som möte, relation och samspel. Alla dessa kan antas ha en viktig roll då det utreds hur interkulturella bemötande och möten verkar och hur man kan stöda det. De professionellas förmåga att visa empati, uppmärksamhet och flexibilitet ingår i de interkulturella mötena. Etik i bemötande kan ses i hur personen kan värderas under bemötandet. När vi bemöter klienter med olika kulturell bakgrund kan det förekomma etiska skillnader som personernas likvärdighet, det vill säga om man uppskattar en viss egenskap hos en viss person, kan man trots allt ogilla egenskapen hos en annan. Alla är ändå likvärdiga och kulturskillnader bör inte påverka interkulturella möten. Blennberger (2013) förklarar denna problematisering väl: ”Vi måste också aktualisera olika etiska värden och normer som vägledande för vårt bemötande, och kanske i synnerhet ställa frågan vilka konsekvenser ett visst bemötande kan leda till.” (Blennberger 2013, 12–13, 16).

16 Avslutande diskussion

Syftet med arbetet var att ta reda på hur interkulturella möten och kommunikationen mellan de mångprofessionella inom social- och vårdbranschen och familjer med annan kultur med barn från två- till sex års ålder kan lyckas på bästa möjliga sätt – så att deras värdighet och kultur blir respekterad. Frågeställningar som vi har undersökt var: Vad ingår i kommunikationen och vad ska beaktas vid den interkulturella kommunikationen? och Hur kan man stöda de interkulturella mötena mellan de mångprofessionella inom social-och hälsovården och klienter med annan kultur? Dessa frågeställningar har vi besvarat genom att

studera teori och i slutet av arbetet tagit upp egna åsikter och spekulationer under denna rubrik.

Vår teori består av sammanfattningar av olika delar som är relevanta vid interkulturell kommunikation och interkulturella möten. Vårt arbete underlättar informationssökningsprocessen för den professionella, som kan ta stöd av vårt arbete istället för att söka upp information från flera olika källor. Det kan vara intressant för läsaren att få ta del av de tankar skribenterna har haft under arbetets gång (Björklund & Paulsson 2012, 51). De olika delarna av vårt examensarbete stöder varandra som i kapitel 4 Lagstiftning och kapitel 10 Kulturella möten, eftersom den ena delen inte fungerar utan den andra. Ett interkulturellt möte mellan professionella inom social-och vårdbranschen och klienter kan inte ske utan en fungerande kommunikation, antingen verbal eller icke-verbal. I arbetet har vi framställt all den information som vi har funnit och med detta hoppas vi att underlätta och stöda de professionellas arbete. Vårt arbete är ett mångprofessionellt arbete eftersom vi är hälsovårdare och socionomer som har samarbetat tillsammans, och vi har tillämpat material som ska omfatta teori om båda yrkesområden. Artiklar och annat väsentligt material har vi tyvärr inte hittat som skulle ha tagit i beaktande både vård- och socialbranschen samtidigt samt det har varit krävande att hitta litteratur om mångkulturellt arbete och speciellt när fokus har varit på barnfamiljer med annan kultur och barn i två till sex år. Vi antar att detta kan bero på att det inte finns mycket material om detta ännu då invandringen inte på många år varit lika stor som under 2010-talet. Det kommer säkert att finnas mera litteratur och vetenskapliga artiklar om några år då invandringen är aktuell just nu. I många artiklar som användes lyftes oron att forskning bör utvecklas för att få mer kunskap inom området.

Vi har kritisk granskat vårt arbete och genom att söka mångsidiga källor som behandlar ämnet ”Interkulturell kommunikation” och ”Interkulturella möten”, både artiklar och litteratur, fått ett tillförlitligt innehåll i arbetet. I alla delar har vi försökt få så många källor som möjligt för att göra arbetet så tillförlitligt som möjligt. Delvis har det varit svårt att hitta befintlig litteratur om ämnet, som inte är för gammal eller har förändrats, vilket kan påverka tillförlitligheten. Vi har sökt så ny litteratur som möjligt, då det inte funnits så mycket relevant litteratur som varit från 2012 eller framåt. Vi har både tillsammans och enskilt läst igenom arbetets olika delar för att öka tillförlitligheten. Etiken har vi tagit i beaktande genom att inte skriva kränkande eller nedvärderande om någon eller något, utan vi har förhållit oss neutrala i skrivandet.

Vi har hittat goda tips för den professionella som arbetar med klienter från olika kulturer, men inte så häpnadsväckande som vi hade önskat. Vi har också öppnat kommunikationen och dess delar mycket mångsidigt men inte det hur barn med annan kultur påverkas vid interkulturella möten på grund av att det inte finns så mycket relevant fakta om detta som vi skulle ha önskat. I kapitlet "Användning av tolk" har skribenterna upptäckt hur stor och viktig del den är i både interkulturella möten och i kommunikationen. Skribenterna skrev i broschyren att diskussionen sker mellan den professionella och klienten, då tolken är endast för att översätta. Det intressanta som enligt Ekström och Söderbäck (2014) var att användning av en familjemedlem som tolk kan leda till att allt som sägs inte blir översatt för den professionella. (Ekström & Söderbäck 2014, 34). I en annan forskning kom det även fram att klienten kan ha problem med att lita på att tolken inte för vidare den information som klienten delar med sig under mötet (Eklöf, et.al. 2016, 542) och enligt Brämberg & Sandman (2012, 163), tolken kan anses som en så kallad översättningsmaskin. Detta bekräftar hur viktigt det är att tolkens uppgift endast är att översätta samt att klienten kan lita på tolken.

Produkten som vi har skapat består av tre stycken broschyrer, vars syfte är att ge tips och konkret sammanfattning för professionella inom social- och vårdbranschen. Vi är nöjda med produkten eftersom den är konkret och layouten ser intressant ut. Produkten lättläst, tipsen är mera utskrapande då den också passar till flera situationer. Förslag till fortsatta studier till vårt arbete skulle vara att hitta mera relevanta forskningar eller att istället för en litteraturgenomgång göra en intervju och på det sättet få svar på frågeställningarna eftersom det inte finns så många undersökningar och relevanta forskningar om dagsläget. Vi hoppas att det i framtiden kommer att göras mer forskningar och undersökningar kring detta tema (speciellt fokus på småbarn i två till sex års ålder) så att medvetenheten ökar och fördomar minskar hos de professionella.

Källförteckning

Abdelhamid, P., Koskinen, L. & Juntunen, A., 2010. *Monikulttuurinen hoitotyö*. Helsinki: WSOY.

Agency, U. - T. U. r., 2014. *UNHCR - Asylum trends 2014: levels and trends in industrialized countries*. [Online]
<http://www.unhcr.org/statistics/unhcrstats/551128679/asylum-levels-trends-industrialized-countries-2014.html?query=asylum%20seeker>
 [hämtat: 20.2.2017].

Andersson, I. & Trygg, B. H., 2009. *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik*. Ljungby: Södra regionens kommunikationscentrum.

Björklund, M. & Paulsson, U., 2012. *Seminarieboken- att skriva, presentera och opponera*. Lund: Studentlitteratur AB.

Blennberger, E., 2013. *Bemötandets etik*. Lund: Studentlitteratur AB.

Bozarslan, A., 2005. *Möte med mångfald-förskolan som arena för integration*. Malmö: Runa förlag.

Brämberg, E. B. & Sandman, L., 2012. Communication through in-person interpreters: a qualitative study of home care providers' and social workers' views. *Journal of Clinical Nursing*, 22(1), s. 159-167.

Eklöf, N., Abdulkarim, H., Hupli, M. & Leino-Kilpi, H., 2016. Somali asylum seekers' perceptions of privacy om healthcare. *Nursing Ethics*, 23(5), s. 535-546.

Eklöf, N., Hupli, M. & Leino-Kilpi, H., 2014. Nurses' perceptions of working with immigrant patients and interpreters in Finland. *Public Health Nursing*, 32(2), s. 143-150.

Ekström, C. & Söderbäck, M., 2014. Hälsovägledning med somaliska föräldrar inom svensk barnhälsovård. *Nordic Journal of Nursing Research*, 4(34), s. 33-37.

Ellneby, Y., 2003. *Språkresan - En väg till ett andra språk*. Stockholm: Katarina Tryck AB.

Ellneby, Y., 2007. *Pedagoger mitt i mångfalden*. Vällingby: Sveriges Utbildningsradio AB.

ETENE-julkaisuja 11, 2004. *Monikulttuurisuus Suomen terveydenhuollossa*, Helsinki: Valtakunnallinen terveydenhuollon eettinen neuvottelukunta, Sosiaali- ja Terveysministeriö.

Fossum, B., 2007. *Kommunikation-Samtal och bemötande i vården*. Lund: Studentlitteratur AB.

Frondelius, K., 2004. Maahanmuuttajalapsi päivähoitossa. Teoksessa: L. Suominen, red. *Tullaan tutuiksi*. Helsingfors: Kirkon Ulkomaanapu.

- Halme, K., 2011. Maahanmuuttajataustaisten lasten kielikasvatus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen. Teoksessa: M. Nurmilaakso & A. Välimäki, red. *Lapsi ja kieli - Kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa*. Helsingfors: Unigrafia Oy.
- Halme, K. & Vataja, A., 2011. *Monikulttuurinen varhaiskasvatus ja esiopetus*. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Hanssen, I., 2007. *Omvårdnad i ett mångkulturellt samhälle*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Helsingin kaupunki, 2012. *Ota koppi! Monikulttuurisuus Helsingissä*. [Online] <http://www.otakoppi-ohjelma.fi/varhaiskasvatus> [hämtat: 2.4.2017].
- Inrikesministeriet, 2017. *En flykting flyr undan förföljelse i sitt hemland*. [Online] <http://intermin.fi/sv/migration/asylsokande-och-flyktingar> [hämtat: 23.3.2017].
- Jones, C. H.D., Ward, A., Hodgkinson, P.W., Reid, S.J., Wallis, A., Harrison, S. & Argent, A.C., 2016. Caregivers' Experiences of Pathways to Care for Seriously Ill Children in Cape Town, South Africa: A Qualitative Investigation. *PLOS ONE*, 11(3), s. 2-15.
- Khabibulina, L. F., 2014. Cultural identity of a person in the polycultural space terms: it's social aspekt. *Life Science Journal*, 11(11), s. 248-251.
- Kultti, A., 2014. *Flerspråkiga barns villkor i förskolan - lärande av och på ett andra språk*. Stockholm: Liber Ab.
- Ladberg, G., 2000. *Skolans språk och barnets - att undervisa barn från språkliga minoriteter*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Lahdenperä, P., 2004. Interkulturell pedagogik - vad, hur och varför?. i: P. Lahdenperä, red. *Interkulturell pedagogik i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M., 2014. *Etiikka Hoitotyössä*. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Liebkind, K., 1994. *Maahanmuuttajat: Kulttuurien kohtaaminen Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lunneblad, J., 2009. *Den mångkulturella förskolan: Motsägelser och möjligheter*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Maïche, A.-G., 2013. *Muslimi potilaana ja asiakkaana Suomessa*. Helsinki: Into.
- Maier-Lorentz, M. M., 2008. Transcultural Nursing: Its importance in nursing practice. *Journal of cultural diversity*, 15(1), s. 38-43.
- Maier, S., 2012. *Bilder för dialog - när språket inte räcker till*. 1 red. Stockholm: Natur & Kultur.
- Meuter, R. F. o.a., 2015. Overcoming language barriers in healthcare: A protocol for investigating safe and effective communication when patients or clinicians use a second language. *BMC Health Service Research*, 15(371), s. 1-5.

Migrationsverket, 2010. *Tolkning under asylförfarande: Guide till tolkar*, Helsinki: AT-Julkaisutoimisto Oy.

Migrationsverket, 2015-2016. *Statistik*. [Online]
<http://tilastot.migri.fi/#decisions?l=sv&start=540&end=551>
[hämtat: 22.3.2017].

Migrationsverket, 2015. *Första uppehållstillstånd som Migrationsverket beviljade och antalet personer som förvärvade finskt medborgarskap 2015*. [Online]
http://www.migri.fi/download/65041_Tilastograafit_2015_SV_final.pdf?1585a5cdd649d488
[hämtat: 26.2.2017].

Migrationsverket, 2016. *Asylsökande 1.1.-31.12.2015*. [Online]
http://www.migri.fi/download/65002_SV_tp-hakijat_2015.pdf?ce1935f6d380d488
[hämtat: 12.3.2017].

Migrationsverket, 2017. *Ordlista*. [Online]
http://www.migri.fi/for_media/ordlista#a_sv
[hämtat: 4.5.2017].

Mikluha, A., 1998. *Kommunikointi eri maissa*. Jyväskylä: Kauppakaari Oyj.

Muhammed, H., 2011. *Yhtä erilaiset- Islam ja suomalainen kulttuuri*. Helsinki: Teos.

Mälardalens högskola, 2014. *Litteraturgenomgång*. [Online]
<http://www.mdh.se/student/minastudier/examensarbete/omraden/metoddoktorn/amne/litteraturgenomgang-1.24232>
[hämtat: 26.4.2017].

Nationalencyklopedin, 2017. *Interaktion*. [Online]
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/interaktion>
[hämtat: 24.4.2017].

Nevala, T., 2006-2008. *Maahanmuuttajalapsen kotoutumissuunnitelma*. [Online]
http://kotouttaminen.fi/documents/3464316/4201921/LAPSEN_KOTO_suunnitelma25_10_2007.pdf/8c5ac9d7-6bf0-40fe-92bc-096b65476972
[hämtat: 4.5.2017].

Nilsson, B. & Waldemarson, A.-K., 1994. *Kommunikation: samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur AB.

Paavola, H. & Talib, M.-T., 2010. *Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa*. Jyväskylä: PS-kustannus Opetus 2000.

Parszyk, I.-M., 2002. *Yalla - det är bråttom: Assyrisk/syrianska elevers skolliv följs från förskolan till nian*. Lund: Studentlitteratur AB.

Sagar, P. L. S., 2012. *Transcultural Nursing Theory and Models*. New York: Springer Publishing Company.

Sandberg, A., 2009. *Med sikte på förskolan-barn i behov av stöd*. 1:a red. Lund: Studentlitteratur AB.

Sawrikar, P., 2015. Child-centric or family focused? A study of a child welfare workers' perceptions of ethnic minority children in England and Norway. *Child and family social work*, 20(4), s. 396-406.

Social- och hälsovårdsministeriet, 2004. *Lastenneuvola lapsiperheiden tukena -opas työntekijöille*, Helsinki.

Stier, J., 2004. *Kulturmöten - En introduktion till interkulturella studier*. Lund: Studentlitteratur AB.

Stier, J. & Sandström Kjellin, M., 2009. *Interkulturellt samspel i skolan*. Lund: Studentlitteratur AB.

Suomi toisena kielenä (S2) opetus varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. u.d. [Online] [https://peda.net/kemi/varhaiskasvatus/koe/sstkp:file/download/7e9f9939f8f4f4e0a573d7fad4ac76e8d06ac9f6/S2-opetusvarhaiskasvatuksessa%20\(1\).pdf](https://peda.net/kemi/varhaiskasvatus/koe/sstkp:file/download/7e9f9939f8f4f4e0a573d7fad4ac76e8d06ac9f6/S2-opetusvarhaiskasvatuksessa%20(1).pdf) [hämtat: 2.4.2017].

Suphanchaimat, R., Kantamaturapoj, K., Putthasri, W. & Prakongsai, P., 2015. Challenges in the provision of healthcare services for migrants: a systematic review through providers' lens. *BMC Health Services Research*, 15(390), s. 1-14.

Tavalli, A. G., Jirwe, M. & Kabir, Z. N., 2016. Cross-cultural care encounters in paediatric care: minority parents' experiences. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, Volym 31, s. 54-62.

Utbildningsministeriet, 2016. *Grunderna för planen för småbarnspedagogik*. [Online] http://www.oph.fi/download/179348_grunderna_for_planen_for_smabarnspedagogik_2016.pdf [hämtat: 4.5.2017].

Valtakunnallinen Sosiaali- ja Terveysalan eettinen neuvottelukunta, ETENE-julkaisuja 9, 2011. *Sosiaali ja Terveysalan eettinen perusta*. Helsinki, Sosiaali- ja terveysministeriö.

Viiäläinen, R., 1995. *Ulkomaalainen terveydenhuollon asiakkaana -Opas terveydenhuollossa työskenteleville*. u.o.:Gummerus.

Finlands författningssamling

Lag om främjande av integration 30.12.2010/1386 www.finlex.fi [hämtat: 13.2.2017]

Lag om patientens ställning och rättigheter 17.8.1992/785 www.finlex.fi [hämtat: 28.2.2017]

Förordning om barndagvård 16.3.1973/239 www.finlex.fi [hämtat: 13.2.2017]

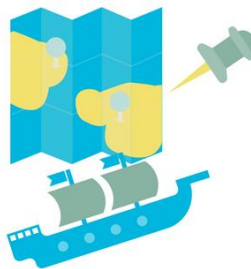
INTERKULTURELL KOMMUNIKATION 1

2. Då det inte finns ett gemensamt språk blir den icke-verbala kommunikationen väldigt viktig. Exempelvis gester och grafiska kommunikationssätt

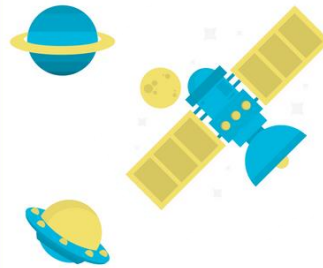

4. Diskussionen ska ske mellan den professionella och klienten, tolken är endast där för att översätta

6. Det är viktigt att föräldrarna får en inblick i verksamheten och att de professionella tar i beaktande föräldrarnas åsikter om sitt barns uppfostran och kultur

1. Då den professionella använder alternativa kommunikationssätt med invandrarbarn ska man fokusera på synen och känslan. Bilder, föremål och stödtecken ger barnet trygghet

3. Den professionella ska planera mötets gång noggrant då hen använder sig av en tolk

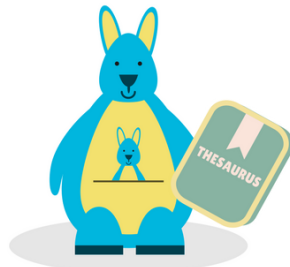
5. Barnets språk påverkas av hur språkanvändningen varit med sina närmaste anhöriga under uppväxten

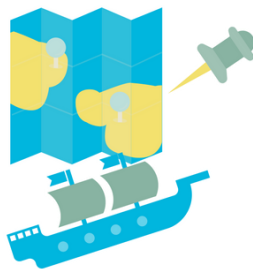
INTERKULTURELL KOMMUNIKATION 2

8. Använd ett korrekt språk vid interaktionen med barn och ge barnet tid att svara. Upprepningar underlättar inläringen

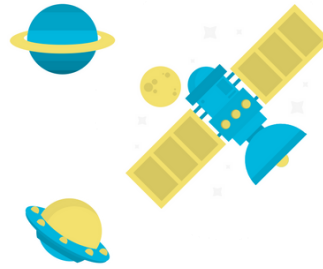

10. De professionellas språk ska vara intressant, inspirerande, tydligt och konsekvent. Användning av öppna frågor rekommenderas

12. Genom språket utvecklas kommunikationen och genom kommunikationen utvecklas språket. På det här sättet samverkar de med varandra

7. Markera inte barnets språkliga fel och uppmuntra inte hen att korrigera det hen sagt fel. Språkinläringen gynnas av att invandrarbarnet talar både sitt modersmål och det nya språket

9. Vid aktiviteter, som pyssel och lek, ska man fokusera sig på både det stökiga barnet och det tysta barnet. Beteendet kan orsakas av att de barnen inte förstår aktiviteten

11. Ett invandrarbarn orkar inte koncentrera sig länge och för att försäkra sig att barnet lyssnar, kan man exempelvis säga dess namn eller vidröra barnet

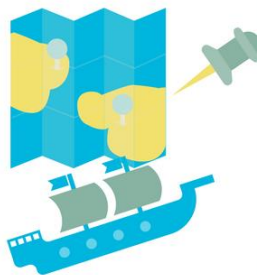
INTERKULTURELLA MÖTEN

2. Den professionella ska ha tillräckligt med kunskap inom sitt yrkesområde och goda interaktionsfärdigheter vid mötet

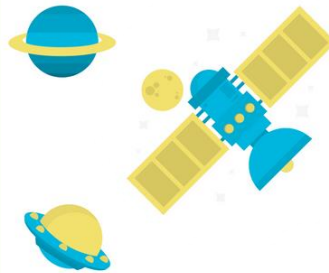

4. Genom att den professionella lyssnar och visar intresse för klienten skapas en känsla av trygghet

6. Lek mellan barn skapar gemenskap. För att undvika att något barn blir utfrysad är det viktigt att den professionella leder leken

1. Det är viktigt att den professionella har förståelse för sin egen och andra kulturer samt bekantar sig med dem innan mötet

3. Den professionella ska möta klienten med respekt oberoende av kulturbakgrund

5. Metaforer, som kan användas inom båda kulturerna t.ex. ett brustet hjärta, kan underlätta mötet

